

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Obchodná fakulta

Evidenčné číslo: 102003/I/2016/36069191762468868

Obchodná dohoda medzi USA a EÚ - príležitosti a riziká

Diplomová práca

2016

Bc. Júlia Vojtková

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
Obchodná fakulta

Obchodná dohoda medzi USA a EÚ - príležitosti a riziká

Diplomová práca

Študijný program: Manažment medzinárodného obchodu
Študijný odbor: Medzinárodné podnikanie
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu
Vedúci záverečnej práce: Ing. Andrea Vargová. PhD.

Bratislava 2016

Bc. Júlia Vojtková

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracovala samostatne a uviedla som všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(Bc. Júlia Vojtková)

Pod'akovanie

Týmto by som sa chcela poďakovať Ing. Andrei Vargovej, PhD. za užitočné rady, podnety a návrhy pri písaní záverečnej práce.

Dátum:

.....

(Bc. Júlia Vojtková)

ABSTRAKT

VOJTKOVÁ, Júlia: *Obchodná dohoda medzi USA a EÚ - príležitosti a riziká*. - Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Ing. Andrea Vargová, PhD. – Bratislava: OF EU, 2016, 79 s.

Cieľom diplomovej práce je teoretické vymedzenie Transatlantickej dohody o obchode a investíciách, definovanie jej obsahu, jednotlivých kôl vyjednávania a následná analýza jej dopadov na zahraničný obchod EÚ a USA. Táto diplomová práca sa skladá z troch navzájom súvisiacich kapitol. V rámci diplomovej práce sú zahrnuté základné poznatky o zahranično-obchodnej politike EÚ a USA a Transatlantickej dohode o obchode a investíciách. Na teoretické poznatky nadväzuje analytická časť. Cieľom tejto výskumnej časti diplomovej práce je analýza dopadov TTIP na EÚ a USA a konkrétne aj na Slovenskú republiku. Pri posudzovaní dopadov sme pracovali s údajmi zo štúdie „*Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)- Who benefits from a free trade deal?*“ od autorov Felbermayr a kol. Cieľovými krajinami štúdie boli Nemecko, EÚ, USA, 21 členských štátov EÚ (aj Slovensko) a iné krajiny sveta. Pri posudzovaní dopadov na ekonomiku SR sme pracovali s údajmi zo štúdie „*Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR*“, ktorú vypracovala Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) v roku 2014.

Kľúčové slová: TTIP, EÚ, USA, TTIP- Who benefits from a free trade deal?

ABSTRACT

VOJTKOVÁ, Júlia: – *Transatlantic Trade and Investment Partnership*. - University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International Business. – Head of diploma thesis: Ing. Andrea Vargová, PhD. – Bratislava: The Faculty of Commerce, University of Economics 2014, 79 pages.

The aim of the diploma thesis is to provide the theoretical definition of the Transatlantic Trade and Investment Partnership, defining its content, rounds of negotiations and the subsequent analysis of its impact on the foreign trade of the EU and the US. This diploma thesis is composed of three successive chapters. In the context of the thesis there is included the basic knowledge of the foreign trade policy of the EU and the US and the Transatlantic Trade and Investment Partnership. The analytical part proceeds after the theoretical one. The aim of the thesis is to analyze the impact of TTIP on the EU and the US and specifically on the Slovak Republic. In assessing the impacts we have worked with data from the study "Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) - Who benefits from a free trade deal?" from the authors Felbermayr et al. We focused on Germany, the US, 21 EU member states (including Slovakia) and other countries of the world. In assessing the impact on the Slovak economy, we have worked with data from the study "The transatlantic partnership in trade and investment and its impact on the Slovak economy" by the Business Alliance of Slovakia (BAS) from 2014.

Key words: TTIP, EÚ, USA, TTIP- Who benefits from a free trade deal?

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK.....	9
Úvod.....	11
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	13
1.1 Historický vývoj vzťahov medzi EÚ a USA.....	13
1.1.1 Vzájomný obchod a obchodná spolupráca EÚ a USA.....	16
1.2 Zahranično-obchodná politika a vzťahy EÚ a USA	19
1.2.1 Spoločná obchodná politika Európskej únie	21
1.2.2 Nástroje spoločnej obchodnej politiky	22
1.3 Obchodná politika USA	23
1.3.1 Obchodné zmluvy.....	24
1.4 Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo USA a EÚ	25
1.5 História TTIP a jej jednotlivé kolá.....	26
1.3 Obsah TTIP	33
2 Ciele a metodika práce	36
2.1 Metodika práce.....	36
3 Výsledky práce a diskusia	38
3.1 Predpokladané dopady TTIP na makroekonomickú stabilitu EÚ a USA.....	38
3.1.1 Dopad TTIP na výšku reálneho HDP na obyvateľov EÚ	39
3.1.2 Dopad TTIP na zamestnanosť a pracovný trh	44
3.1.3 Dopad TTIP na spoločný obchod EÚ a USA.....	46
3.2 Aspekty TTIP	51
3.3 Predpokladané dopady TTIP na Slovensko	56
3.3.1 Prognóza vývoja exportu a importu na základe modelu PAS	56
3.3.2 Dopady TTIP na vybrané priemyselné odvetvia SR	61
3.4 Zhodnotenie aktuálneho stavu.....	68
ZÁVER	70
Zoznam použitej literatúry.....	73

ZOZNAM SKRATIEK

ACEA - Európska organizácia výrobcov automobilov
BITs – Bilaterálne investičné dohody
CAB - Postup hodnotenia zhody
CETA - Komplexná hospodárska a obchodná dohoda medzi EÚ a Kanadou
ČR – Česká republika
EK – Európska komisia
EP – Európsky parlament
ES – Európske spoločenstvo
EÚ – Európska únia
EURATOM – Európske spoločenstvo pre atómovú energiu
FTA – Dohoda o voľnom obchode
GATT – Všeobecná dohoda o clách a obchode
HDP – Hrubý domáci produkt
HLWG – Vysoký stupeň pracovnej sily
ICT – Informačné a komunikačné technológie
ISDS – Dohoda o riešení sporov medzi investorom a štátom
MAGHREB – Zväz arabského Maghrebu
NAFTA – Severoamerickú dohodu o voľnom obchode
NATO – Organizácia Severoatlantickej zmluvy
OEEC – Organizácie pre európsku hospodársku spoluprácu
OICA – Medzinárodná organizácia motorových vozidiel
PAS – Podnikateľská aliancia Slovenska
SOP – Spoločná obchodná politika
SR – Slovenská republika
TBT – Technické prekážky obchodu
TEC – Spoločná vonkajšia colná sadzba
TEP – Akčný plán pre transatlantické partnerstvo
TIFA – Rámcová obchodná a investičná dohoda

TPA – Obchodná dohoda

TTIP – Transatlantická obchodná a investičná dohoda medzi EÚ a USA

USA – Spojené štáty americké

USD – Americký dolár

US-DR-CAFTA – Dohoda o voľnom obchode medzi US a Dominikánskou republikou

USTR – United States Trade Representative

WTO – Svetová obchodná organizácia

Úvod

USA a EÚ patria medzi najvyspelejšie ekonomické oblasti na svete a spolu tvoria kostru svetovej ekonomiky. V minulosti sa striedalo obdobie, kedy sa obe ekonomiky vyvíjali nezávisle s obdobiami kedy ich spolupráca bola intenzívna. EÚ a USA sú významným spojencom od doby druhej svetovej vojny a patria medzi centra svetového obchodu. Spolu tvoria takmer polovicu svetového HDP a aj napriek tomu, že v posledných rokoch ich postavenie je oslabované ekonomikami krajín z Ázie. Obchodné vzťahy týchto štátov tvoria podstatnú súčasť života ich občanov a ovplyvňujú životnú úroveň väčšiny obyvateľstva na celom svete. V súčasnosti medzinárodný obchod prechádza procesom nevídaných zmien. Vzniká čoraz viac návrhov alebo konkrétnych realizácií regionálnych dohôd o voľnom obchode. Tieto dohody však svojim rozsahom prekračujú pojem „región“. Vzniká teda úplne nové usporiadanie svetového obchodu, tvoreného zónami voľného obchodu. Na základe toho sa USA a EÚ rozhodli tiež posunúť úroveň svojich obchodných vzťahoch. Ich pokusy o vytvorenie zóny voľného obchodu sa objavovali už v skorších rokoch, ale neboli úspešne a však začiatok 21. storočia sa zdá ako ich najpriaznivejším obdobím. Transatlantické obchodné partnerstvo o obchode a investíciách (TTIP) predstavuje najambicióznejšiu dohodu o vytvorení zóny voľného obchodu. Jej hlavným cieľom je odstránenie tarifných i netarifných bariér. Ďalšou novinkou je vybudovanie inštitúcií, ktoré by spolupracovali na tvorbe spoločných a dokonalejších obchodných regulácií. TTIP je stále vo fáze príprav, pričom ich oficiálne jednanie začalo v roku 2013 a podľa pôvodného plánu malo byť ukončené v roku 2015. V súčasnosti je jasné, že sa jednanie pretiahnu avšak dôležité je, že sa o dohode stále rokuje a tými vyjednávačov oboch strán stále na dohode pracujú.

Cieľom diplomovej práce je teoretické vymedzenie Transatlantickej dohody o obchode a investíciách, definovanie jej obsahu, jednotlivých kôl vyjednávania a následná analýza jej dopadov na zahraničný obchod EÚ a USA.

Diplomová práce je rozpracovaná do dvoch kapitol a delí sa na teoretickú a analytickú časť. V teoretickej časti sú zahrnuté základne poznatky o zahranično-obchodnej politike a vzťahov EÚ a USA, historický vývoj ich vzťahov, vývoj regionálnej ekonomickej

integrácie, charakteristika transatlantického obchodného a investičného partnerstva, jeho história, jednotlivé kola vyjednávania a obsah.

Analytická časť diplomovej práce nadväzuje na teoretické poznatky z predchádzajúcej kapitoly a jej podkapitol. Cieľom tejto výskumnej časti diplomovej práce je analýza dopadov TTIP na EÚ a USA a konkrétne aj na Slovenskú republiku. Analytická časť diplomovej práce nadväzuje na teoretické poznatky z predchádzajúcej kapitoly a jej podkapitol. Cieľom tejto výskumnej časti diplomovej práce je analýza dopadov TTIP na EÚ a USA a konkrétne aj na Slovenskú republiku. Pri posudzovaní dopadov sme pracovali s údajmi zo štúdie „*Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)- Who benefits from a free trade deal?*“ od autorov Felbermayr a kol.. Cieľovými krajinami štúdie boli Nemecko, EÚ, USA, 21 členských štátov EÚ (aj Slovensko) a iné krajiny sveta. Pri posudzovaní dopadov na ekonomiku SR sme pracovali s údajmi zo štúdie „*Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR*“, ktorú vypracovala Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) v roku 2014.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Historický vývoj vzťahov medzi EÚ a USA

O novodobých vzťahoch medzi EÚ a USA môžeme začať rozprávať po 2.svetovej vojne, kedy sa začalo prejavovať, že tradičná európska politika mocenskej rovnováhy je nefunkčná. V povojnovom usporiadaní sveta sa objavil nový subjekt Sovietsky zväz, ktorého cieľom bolo rozšíriť svoju moc. Vojnou zničená Európa musela odolávať šíriacemu sa komunizmu, a preto sa USA rozhodlo zasiahnuť tzv. politikou zadržiavania komunizmu. Jej účelom nebol boj s komunizmom, ale zlepšenie hospodárskej situácie v Európe. Nástrojom tejto politiky bol tzv. Marshallov plán finančnej pomoci v celkovej hodnote 13 mld. USD. V roku 1948 bola založená Organizácia pre európsku hospodársku spoluprácu (OEEC), prostredníctvom ktorej sa realizoval Marshallov plán a zároveň sa stala platformou pre rozvoj spolupráce medzi členskými krajinami.¹

Po prvých jednaniach EÚ štátov v Paríži bolo zjavné, že Sovietsky zväz o tento typ pomoci nemá záujem a čo viac, nedovolil ju prijať ani žiadnemu zo štátov, ktoré sa nachádzali v jeho sfére moci. Zostalo tak iba 16 štátov, ktoré pôvodne od USA žiadalo 22 mil. USD na povojnovú obnovu. Jednania krajín sa tak presunuli na breh Atlantického oceánu, kde sa začal tvrdý boj medzi vládncami Demokratmi a Republikánmi, ktorí požadovali viac izolacionalizmu domácu podporu a nepodporovali ďalšie vládne výdavky, pretože že HDP USA sa v tomto období pohyboval na úrovni 250 mld. USD.²

Tieto vnútropolitické hádky boli utlmené prevratom v Československu, kde začali preberať moc komunisti. Američania sa začali obávať, že takéto scenáre sa môžu zopakovať v hociktorých krajinách, a tak po úradnej redukcii predpokladanej celkovej pomoci v hodnote 17 mld. USD, ktorú spravil prezident Thruman, bol plán v marci 1948 prijatý za veľkej podpory. V apríli 1948 putovala prvá tranža vo výške 5 mld. USD do krajín Západnej Európy. Počas nasledujúcich 4 rokov bola rozdelená finančná pomoc na

¹EUROSKOP.CZ : *Spojené štáty*. [online]. [cit. 2015.11.10]. Dostupné na internete: <<https://www.euroskop.cz/9131/sekce/spojene-staty/>>

² Historical Economic and Financial Data. *Financial Forecast Center* [online]. [cit. 2015.11.10]. Dostupné na internete: <<http://www.forecasts.org/data/data/GDP.htm>>

obnovu krajín, pričom najviac, až 25 % dostala Veľká Británia, 20 % Francúzsko a 10 % Západné Nemecko.³

V európskom hospodárstve po 2. Svetovej vojne panovali katastrofálne podmienky a preto Marshallov plán nebol len o peniazoch. V podnikoch boli zastarané technológie, produktivita práce nízka, pracovné postupy nefunkčné a konkurencieschopnosť nulová. Americkí konzultanti, ktorí dorazili do Európy spolu s prvými čiastkami z Marshallovho plánu, začali pomáhať aj svojimi skúsenosťami pri budovaní novej, vyspelejšej povojnovej západnej Európy. Po dvoch rokoch čerpania Plánu sa začali ukazovať výsledky a obnova (obnovy infraštruktúry, pomoci vidieku, zavedenia elektriny aj do odľahlejších miest a rast priemyselnej výroby) bola naštartovaná. V tomto procese zohrali dôležitú úlohu stroje a technológie vyrobené v USA, ktoré si európske štáty za pomoci prostriedkov z Marshallovho plánu mohli dovoliť zabezpečiť, a tým pádom sa finančné prostriedky vracali naspäť do USA. Celkovo - počas štyroch rokov priniesol Marshallov plán do západnej Európy stabilitu, prostriedky na obnovu, technológie, know-how a skúsenosti z USA, ktoré v nasledujúcich rokoch participujúce krajiny pretavili do významného hospodárskeho rastu. V 50. rokoch sa USA stali ekonomicky najsilnejším štátom sveta, preto sa ich záujmom stalo hľadanie nových odbytových trhov a presadzovanie voľného obchodu. S rastúcim objemom obchodu a snahou o jeho liberalizáciu bola v roku 1947 podpísaná Všeobecná dohoda o clách (GATT), ktorej úlohou bolo zjednodušiť obchodné vzťahy. Stala sa základom pre vytvorenie Svetovej organizácie (WTO) v roku 1995.⁴

Rok 1949 bol poznačený prudkým ochladením vzťahov medzi západom a východom, následkom čoho bolo vytvorenie Severoatlantickej aliancie (NATO). NATO politicky zjednotilo všetky krajiny tzv. Atlantického spoločenstva a vzniklo ako reflexia sovietskej expanzie. Bolo zárukou americkej vojenskej prítomnosti pri obrane Európy. Európske štáty sa po skončení 2. Svetovej vojny sústredili hlavne na národné záujmy, myšlienka integrácie bola obnovená až neskôr. Ako prvé vzniklo v roku 1951 Európske spoločenstvo uhlia a ocele a v roku 1957 nasledoval podpis Rímskych zmlúv, ktoré boli základom vzniku EURATOMu a Európskeho hospodárskeho priestoru. Hospodárska expanzia USA začala v 60. rokoch a bola spojená s potrebou hľadania nových odbytových trhov. Avšak

³ SCHRÖDER, Hans-Jürgen. *Marshallplan und westdeutscher Wiederaufstieg: Positionen, Kontroversen*. Vyd. 1. Stuttgart: F. Steiner, 1990, 75 s. ISBN: 9783515057615

⁴ HOGAN, Michael J. *The Marshall Plan: America, Britain, and the Reconstruction of Western Europe, 1947–1952*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987, 415 s. ISBN: 978-0-52125-140-2

hľadanie týchto trhov narážalo na uzavretosť európskych trhov, čo smerovalo k prvým problémom. Koniec 60. rokov zaznamenal posun v európskej integrácii, ktorý bol završený colnou úniou a začali sa podnikať prvé kroky ku spoločnému trhu.⁵

Európske hospodárske spoločenstvo si získavalo čoraz väčšie uznanie a rešpekt na medzinárodnom poli. Svojím rýchlym ekonomickým rastom si zaznamenalo aj prvé problémy vo vzťahu k USA, pretože povojnovou obnovou zocelené európske štáty, zastrešené integračným zoskupením chceli tvoriť vlastnú politiku, ktorá nie vždy zodpovedala predstavám USA.⁶

Sila Európskeho spoločenstva sa začala prejavovať v 70. rokoch na hospodárskom poli a zároveň na poliach medzinárodných vzťahoch. USA sa dostali do veľkých rozpočtových schodkov a taktiež k oslabeniu americkej ekonomiky prispeli ropné šoky. Behom studenej vojny tak USA stratili svoju jednoznačnú hospodársku prevahu, ktorú mali na konci 2. Svetovej vojny. Na prelome 80. a 90. rokov došlo k prehodnoteniu vzťahov medzi ES a USA. K rozvoju vzťahov medzi USA a EÚ prispela hlbšia integrácia v rámci ES, vytvorenie EÚ založenej na troch pilieroch - vnútorného jednotného trhu, spoločnej obchodnej a poľnohospodárskej politiky, spolupráci v ďalších oblastiach a dvoch nasledujúcich pilieroch, týkajúcich sa spoločnej bezpečnostnej a zahraničnej politiky či spolupráce v oblasti justície a vnútornej bezpečnosti Únie. Vzťahy medzi ES (EÚ) a USA tak začínajú mať silnejší právny a inštitucionálny základ. Zrodom EÚ vznikol pre USA rovnocenný partner na medzinárodnom poli. Ešte pred samotným vytvorením EÚ bola prvým takýmto krokom Transatlantická deklarácia o vzťahoch medzi Európskymi spoločenstvami a USA z konca roku 1990.⁷

V tejto deklarácii bolo vytýčených niekoľko spoločných cieľov: podpora mieru, demokracie, slobody, ľudských práv, udržateľného ekonomického rastu, prispievanie k rozvoju svetového obchodu, posilnenie transatlantických vzťahov v oblasti vzdelávania, vedu, kultúry a pod. V samotnej deklarácii sa píše o tom, že na dosahovaní týchto cieľov budú ES a USA úzko spolupracovať, pravidelne sa informovať, predchádzať sporom a čo najviac zjednocovať svoje názory. Ďalším dôležitým medzníkom vo vývoji vzťahov sa

⁵ CIHELKOVÁ, E. 2003. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha : Nakladatelství C.H. BECK, 2003, 147 s. ISBN: 80-7179-804-5

⁶ EUROPEAN UNION. *A period of economic growth*. [online]. [cit. 2015.11.16]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/about-eu/eu-history/1960-1969/index_en.htm>

⁷ US EU MISSION. *Transatlantic Declaration of 1990*. [online]. [cit. 2015.11.16]. Dostupné na internete: <http://useu.usmission.gov/1990transatlantic_declaration.html>

stala Nová transatlantická agenda a Spoločný akčný plán EU a USA, ktoré mali byť základom pre vytvorenie blízkych vzťahov.⁸

1.1.1 Vzájomný obchod a obchodná spolupráca EÚ a USA

USA a dvadsaťosem členských štátov Európskej únie patria k ekonomicky vyspelým štátom s intenzívnym zapojením do medzinárodnej deľby práce prostredníctvom medzinárodného obchodu a exportom a importom investícií. Spotrebiteľský trh USA a dvadsaťosem členských štátov EÚ spolu tvorí takmer 900 miliónov spotrebiteľov. HDP na obyvateľa dosahovalo v roku 2012 v USA v nominálnom vyjadrení 51 704 USD a v parite kúpnej sily 49 965, v členských štátoch EÚ-27 32 518 USD v nominálnom vyjadrení a v parite kúpnej sily 33 527. Rozdiely v úrovni HDP p. c. v rámci členských štátov Európskej únie sú však výrazné, keď najbohatší štát Únie Luxembursko dosahuje 108 893 USD p. c. a najnižšie HDP p. c. dosahuje Bulharsko vo výške 6 886 USD, čo je až takmer šesťnásobný rozdiel. Ekonomický výkon USA a Európskej únie predstavuje takmer 46% výkonu svetovej ekonomiky.⁹

USA a takmer všetky členské štáty EÚ sú výrobcami vyspelých technológií a služieb, na základe čoho sa odvíja i povaha vzájomného obchodu. Významnú časť vzájomných ekonomických aktivít tvoria veľké objemy kapitálových tokov, ktorých toky umožňujú rozvinuté finančné sektory. Spoločnosti z oboch ekonomík patria medzi najväčších vzájomných investorov. Napr. od roku 2000 viac ako 56 % zahraničných investícií smerovalo do EÚ a v roku 2012 viac ako 70 % týchto investícií bolo z EÚ smerovaných do USA.¹⁰

⁸ EUROSOKOP.CZ : TTIP: Budoucnost vztahů EU a USA?. [online]. [cit. 2015.11.16]. Dostupné na internete: <<https://www.euroskop.cz/46/22106/clanek/ttip-budoucnost-vztahu-eu-a-usa/>>

⁹ Ludmila Lipková. 2013. Budúcnosť obchodných vzťahov medzi Európskou úniou a USA. In *Medzinárodné vzťahy*. 4/2013. ročník XI. [online]. [cit. 2015.11.10]. Dostupné na internete: <http://fmv.euba.sk/files/MV_2013_4_034-047_Lipkova_D.pdf> ISSN 1339-2751.

¹⁰ Mix, D. 2015. The United States and Europe: Current Issues. In *Congressional Research Service*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <<http://fas.org/sgp/crs/row/RS22163.pdf>>

Obchodné regulácie

EÚ a USA ako hlavné centrá svetovej ekonomiky majú vplyv na regulácie svetového obchodu a taktiež sa dlhodobo snažia o jeho liberalizáciu. Väčšina vzájomných ekonomických vzťahov sa odohráva na úrovni WTO, teda na základe jej zásad a pravidiel. Základom WTO je doložka najvyšších výhod, nediskriminácia, národné zaobchádzanie a nápravné postupy, medzi ktoré patria antidumpingové a vyrovnávacie clá. Taktiež predstavuje mechanizmus pre riešenie obchodných sporov.¹¹

Pri obchodnej výmene medzi USA a EÚ pretrvávajú tarifné i netarifné bariéry. Vzájomná výška cla sa výrazne líši. V priemere sú relatívne nízke avšak EÚ uplatňuje clá o niečo vyššie ako USA. Dopad uplatňovaných colných sadzieb na veľkosť obchodnej výmeny je vo väčšine odvetví obmedzený. Dopad netarifných prekážok na veľkosť obchodu a investícií je zložitejší a to z dvoch dôvodov, buď podnikom zdraží podnikanie, alebo úplne zabráni ich vstupom na trh (kvóty).¹²

Vzájomná obchodná výmena tovarov, služieb a kapitálu

EÚ a USA sú najväčšími vzájomnými obchodnými a investičnými partnermi. USA boli pre EÚ v roku 2013 najväčším obchodným partnerom ako vo vývoze, tak i v dovoze. EÚ má pozitívnu obchodnú bilanciu nielen v obchode s tovarom, ale aj so službami, a to dlhodobo od roku 1993.¹³

USA boli v roku 2014 hlavnou vývoznou destináciou EÚ, do ktorej plynulo 18,3% celkového vývozu tovaru EÚ. Medzi partnermi dovážajúcimi tovar do EÚ sa na druhom mieste umiestnili USA vzhľadom na to, že stále dodali 12,2% všetkého tovaru dovezeného do EÚ. Vývoz služieb z EÚ do USA sa medzi rokmi 2012 a 2014 zvýšil, a to rovnako ako dovoz služieb z USA do EÚ. EÚ vykázala prebytok v roku 2014 v oblasti obchodu so službami s USA vo výške 11,6 miliardy EUR.

¹¹Cooper, W. 2014. EU - U.S. Economic Ties: Framework, Scope, and Magnitude. In *Congressional Research Service*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <<https://fas.org/sgp/crs/row/RL30608.pdf>>

¹²Francois, J. 2013. *Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment*. London: Centre for Economic Policy Research. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf>

¹³Cooper, W. 2014. EU - U.S. Economic Ties: Framework, Scope, and Magnitude. In *Congressional Research Service*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <<https://fas.org/sgp/crs/row/RL30608.pdf>>

Tabuľka č. 1: Obchod medzi EÚ a USA v období rokov 2012–2014 (v mld. EUR)

Rok	Dovoz tovaru z USA do EÚ	Vývoz tovaru z EÚ do USA	Bilancia EÚ (tovar)	Dovoz služieb z USA do EÚ	Vývoz služieb z EÚ do USA	Bilancia EÚ (služby)
2012	206,5	293,2	+86,7	157,0	171,9	+14,9
2013	196,2	289,5	+93,3	159,9	180,7	+20,9
2014	206,1	311,0	+104,9	182,1	193,6	+11,6

Prameň: vlastné spracovanie podľa: EUROPARL.EUROPA.EU : *Fakta a čísla o Evropské unii*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.1.html>

Pri podrobnejšom pohľade na komoditnú štruktúru podľa tabuľky 2 môžeme vidieť, že hlavným vývozným a dovozným artiklom boli v roku 2013 stroje a zariadenia. Podiel na importe predstavoval 37,96 % a podiel na exporte predstavoval 42,59 %. Ďalším dôležitým vývozným a dovozným artiklom sú chemikálie a taktiež priemyselné výrobky. Najmenej sa v roku 2013 importovali a exportovali nápoje, tabak, oleje a tuky.

Tabuľka č. 2: Komoditná štruktúra obchodu s tovarmi medzi EÚ a USA podľa tried nomenklatúry SITC

Trieda SITC	Import 2013 (mil. €)	Podiel na importe	Export 2013 (mil. €)	Podiel na exporte
Stroje a zariadenia	74 406	37,96 %	122 750	42,59 %
Chemikálie	43 467	22,18 %	62 107	21,55 %
Priemyselné výrobky	25 031	12,77 %	35 745	12,40 %
Nerastné (minerálne) palivá	18 933	9,66 %	17 331	6,01 %
Trhové výrobky	12 736	6,50 %	27 428	9,52 %
Surové materiály	8 845	4,51 %	2 561	0,89 %
Potraviny a živé zvieratá	5 909	3,01 %	5 874	2,04 %
Komodity a transakcie neklasifikované	3 578	1,83 %	2 426	0,84 %
Nápoje a tabak	1 533	0,78 %	7 934	2,75 %
Ostatné	1 271	0,65 %	3 330	1,16 %
Oleje a tuky	280	0,14 %	754	0,26 %
Spolu	195 989	100,00 %	288 239	100,00 %

Prameň: vlastné spracovanie podľa: ALIANCIAPAS.SK : *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

EÚ je najväčším investorom v USA a platí to aj opačne. V roku 2013 sa na oboch stranách zvýšil objem investícií. Dvojstranné priame investície sú hybnou silou transatlantických obchodných vzťahov. Obchod medzi materskými spoločnosťami a ich pobočkami v EÚ a USA predstavuje viac ako tretinu celkového transatlantického obchodu. Spoločnosti EÚ a USA, poskytujú pracovné miesta pre viac ako 14 miliónov ľudí.

Tabuľka č. 3: Stav priamych zahraničných investícií EÚ-USA (v mld. €)

Rok	Priame zahraničné investície USA v EÚ	Priame zahraničné investície EÚ v USA	Bilancia
2013	1.651,6	1.686,5	+35,0

Prameň: vlastné spracovanie podľa: EUROPARL.EUROPA.EU : *Fakta a čísla o Európskej únii*. Európsky parlament. 11/2015. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.1.html>

1.2 Zahranično-obchodná politika a vzťahy EÚ a USA

Obchodná politika je nástrojom, pomocou ktorého integračné zoskupenia napomáhajú rozvoju obchodu. Na jednej strane ochraňujú domácich výrobcov nástrojmi zahraničnoobchodnej politiky a spotrebiteľov a na strane druhej sa opatreniami proti bariéram v medzinárodnom obchode snažia doceliť ľahší prístup na trhy tretích krajín, ale aj na trhy navzájom.¹⁴

Podľa E. Lipkovej „Zahranično-obchodná politika je súhrn zásad a im zodpovedajúcich prostriedkov, použitím ktorých štát centrálne, priamo, vedome pôsobí na stimuláciu alebo zoslabovanie určitých vývojových tendencií zahraničného obchodu.“¹⁵

¹⁴ PAJONK, P. 2012. *Vplyv spoločnej obchodnej politiky Európskej únie na zahraničný obchod Slovenskej republiky*. In Merkúr 2012. Bratislava: EKONÓM, 2012, 643 s. [online]. [cit. 2015.11.06]. Dostupné na internete: <http://of.euba.sk/merkur_2012_cd/prispevky/ZZborn%C3%ADk%20KONIEC.pdf> ISBN: 978-80-225-3453-6.

¹⁵ LIPKOVÁ, E. A kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava : Sprint dva, 2011. vyd. 1. 133 s. ISBN: 978-80-89393-37-4.

P. Baláž definuje zahranično-obchodnú politiku ako ucelenú sústavu cieľov, stratégií, princípov, postupov a nástrojov, ktorými colné územie aktívne ovplyvňuje realizáciu zahraničného obchodu.¹⁶

F. Melíšek charakterizuje zahraničný obchod, ako proces, ktorý spája vnútorné hospodárstvo krajiny so svetovým hospodárstvom. Predstavuje obeh tovarov a služieb, ktorý prekračuje štátne hranice krajiny a zároveň plní dôležité funkcie v procese rozvoja ekonomiky a v procese zapojenia národného hospodárstva krajiny do medzinárodnej deľby práce s inými krajinami. Jeho hlavnou funkciou je realizácia obchodu s inými krajinami. Zahraničný obchod je samostatnou a neoddeliteľnou súčasťou medzinárodných ekonomických vzťahov.¹⁷

Podľa K. Viestovej je obchod hlavným organizátorom obehu tovaru. Charakterizuje ho ako jeden z najdynamickejších sektorov hospodárstva a samostatnú ekonomickú činnosť špecializovanú na výmenu prostredníctvom kúpy a predaja.¹⁸

M. Šupín definuje zahranično-obchodnú politiku ako významný nástroj formovania a efektívnosti každej ekonomiky. Je medzinárodným koordinátorom a zároveň prostriedkom v globalizácii ekonomík sveta. Usmerňuje teritoriálnu i komoditnú štruktúru vlastných zahranično-obchodných vzťahov vývozu a dovozu.¹⁹

Zahranično-obchodná politika patrí medzi čiastkové, no napriek tomu významnejšie ekonomiky ako iné. Je považovaná za nástroj hospodárskej politiky a spája vnútorné hospodárstvo so svetovým. Je charakteristická pohybom tovarov a služieb, ktoré prekračujú štátne hranice krajiny. Zahraničný obchod je relatívne samostatnou avšak neoddeliteľnou súčasťou medzinárodných ekonomických vzťahov.²⁰

Obchodná politika a ekonomické vzťahy medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými sú najdôležitejšími súčasťami svetovej ekonomiky. Tieto vzťahy sú najintegrovanejšími a z hľadiska objemu obchodu a investícií taktiež najrozsiahlejšími v globálnom ponímaní. Svojím rozsahom obchodu s tovarmi, službami a priamymi zahraničnými investíciami vytvárajú komplex, ktorý tvorí pridanú hodnotu veľkého

¹⁶ BALÁŽ, P. a kol. 2008. *Alternatívy vývoja európskej integrácie*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. 453 s. VEGA 1/2636/05. ISBN: 978-80-225-2657-9.

¹⁷ MELÍŠEK, F. 2005. *Štruktúrálna politika a štruktúrne zmeny v ekonomike*. Bratislava: Ekonóm, 2005. vyd. 1. 204 s. ISBN: 80-225-1982-0.

¹⁸ VIESTOVÁ, K. 2004. *Teória obchodu*. Bratislava : EKONÓM, 2004. 237 s. ISBN 80-225-1913-8.

¹⁹ ŠUPÍN, M. 2006. *Medzinárodný marketing a obchod*. Zvolen: TU, 2006. vyd. 3. 214 s. ISBN 80-228-1622-1.

²⁰ EUROEKONÓM.SK : *Zahranično-obchodná politika*. 2009. [online]. [cit. 2015.11.06]. Dostupné na internete: <<http://www.euroekonom.sk/ekonomika/narodne-hospodarstvo/zahranicno-obchodna-politika/>>

objemu. EÚ a USA sú historicky prepojené Marshallovým plánom, ktorý priniesol do Európy stabilitu, prostriedky na obnovu, technológie, know-how a skúsenosti s USA. Dala by sa teda očakávať efektívna a bezproblémová hospodárska spolupráca, avšak v poslednom období sa často relevantnejším problémom stávajú regulácie. Regulácie neumožňujú, resp. komplikujú vstup podnikov na európsky alebo americký trh. Často spomínané oblasti s obrovským potenciálom sú práve divergencie v reguláciách. S pretrvávajúcou dlhovou a ekonomickou krízou v Európe a s neistým rastom americkej ekonomiky sa práve otázka odstránenia tarifných bariér javí ako najlepšie riešenie, ktoré vzhľadom na hlbokú integráciu mohlo výsledky v rokovaní o novej obchodnej zmluve priniesť pomerne rýchlo. Obaja partneri, či už z pohľadu historického, alebo ekonomického, majú k sebe bližšie ako akékoľvek iné regióny sveta, čo sa samozrejme odráža na úrovni ich kooperácie.²¹

1.2.1 Spoločná obchodná politika Európskej únie

EÚ je spoločenstvo 28 európskych krajín, ktorých cieľom je spolupráca v rôznych oblastiach od oblasti hospodárskej až po oblasť ochrany ľudských práv. Ich spolupráca sa rozvíja prostredníctvom vnútorných (medzi členskými štátmi navzájom) a vonkajších (nečlenskými štátmi) vzťahov. Európska únia si teda ako najvyspelejšia ekonomická integrácia vytvorila vlastnú obchodnú politiku – Spoločnú obchodnú politiku.²²

Všetky spoločné politiky Európskej únie majú spoločný právny základ, ktorým je primárne právo spoločenstva. Ide o zmluvy:

- Zmluva zakladajúca Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ - Parížska zmluva 18. apríl 1951,
- Zmluva zakladajúca Európske hospodárske spoločenstvo a zmluva zakladajúca Európske spoločenstvo pre atómovú energiu - Rímske zmluvy 25. marec 1957,
- Zmluva o Európskej únii - Maastrichtská zmluva 7. február 1992,
- Lisabonská zmluva 13. december 2007.

²¹ ANTAL, J. 2013. *Transatlantické ekonomické vzťahy - prichádza čas na ich oživenie?*. In *Současná Evropa*. 2013. sv. XVIII, č. 1, 45-59 s. ISSN: 1804-1280.

²² TÝČ, V. 2010. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vyd. Praha: Leges, 2010, 267 s. ISBN: 978-80-8721-260-8.

Okrem primárneho práva sa EÚ riadi aj sekundárnym právom a judikatúrou Súdneho dvora, ktorého súčasťou je legislatíva vychádzajúca zo zmlúv, ktorých ustanovenia sú uplatňované prostredníctvom nasledujúcich nástrojov:

- nariadenia – priamo aplikovateľné, smernice – zaväzujúce členské štáty splniť cieľ dohodnutý v stanovenom termíne,
- rozhodnutia - záväzné vo všetkých bodoch pre tých, ktorým sú určené, odporúčania a stanoviská.²³

Spoločná obchodná politika (ďalej SOP) patrí k najstarším politikám Európskych spoločenstiev, ktorej základy boli položené už v Rímskych zmluvách z roku 1957. Realizuje sa vo výlučnej právomoci Európskej komisie (EK) od roku 1969, kedy uplynulo prechodné obdobie pre usporiadanie vzájomných vzťahov v rámci colnej únie. V riadení obchodnej politiky EK aplikuje nástroje obchodnej politiky platné v rámci členstva vo Svetovej obchodnej organizácii (WTO). Základné princípy spoločnej obchodnej politiky boli definované v článku 131 a 133 Amsterdamskej zmluvy. Článok 133 bol ďalej upravený v Zmluve z Nice, ktorá bola podpísaná 26.02.2001. Zmluva nadobudla platnosť 01.02.2003.²⁴

1.2.2 Nástroje spoločnej obchodnej politiky

Základnými nástrojmi SOP sú spoločná colná sadzba, nástroje obchodnej ochrany a nástroje prístupu na trhy tretích krajín. Spoločná vonkajšia colná sadzba (TEC) spočíva v uplatňovaní jednotných cien na produkty dovezené z tretích krajín, bez ohľadu na cieľový členský štát EÚ. Zavedenie spoločnej vonkajšej sadzby sa prejavuje zjednotením ochrany členských štátov voči tretím krajinám. Ide o tzv. „komunitárnu preferenciu“, čo v praxi znamená, že dovoz komodít z jedného členského štátu EÚ do druhého je bezcolný a je teda zvýhodnený voči dovozom z tretích krajín, na ktoré je zvyčajne uplatnená určitá výška cla, pokiaľ však konkrétna preferenčná dohoda nestanovuje bezcolný režim. Medzi nástroje obchodnej ochrany patrí antidumping, antidotačná politika, úpravy týkajúce sa prekážok obchodu a ochranné opatrenia. Cieľom antidumpingovej politiky je zamedzenie dovozu

²³ MOGYOROSIOVÁ, Z. 2006. *Vnútny trh Európskej únie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006. ISBN: 80-7165-549-X.

²⁴ MHSR.SK : *Ciele spoločnej obchodnej politiky*. [online]. [cit. 2015.11.09]. Dostupné na internete: <<http://www.mhsr.sk/ciele-6588/128273s>>

rovnakých alebo podobných komodít za nižšie ceny ako sú ceny podobných produktov na vnútornom trhu. Úlohou antidotačnej politiky je zabrániť dovozu komodít, ktorých cena je podhodnotená v dôsledku dotácií a subvencií uplatňovaných v krajine pôvodu. Európska únia môže rovnako obmedzovať toky dovážaných produktov prostredníctvom ochranných opatrení. Zavedenie ochranného opatrenia na dovoz určitej komodity však musí byť v súlade s pravidlami a postupmi WTO, t.j. nediskriminačné voči všetkým krajinám. V kontexte odstraňovania colných sadzieb sa Európska únia posilnila nástrojmi prístupu na trhy tretích krajín. Tvorí ich mechanizmy, ktoré jej umožňujú identifikovať a monitorovať prekážky obchodu, ktorým musia čeliť podniky EÚ vyvážajúce do tretích krajín. Odstraňovanie tarifných a netarifných prekážok obchodu sa v úvodnej fáze uskutočňuje na základe dvojstranných alebo mnohostranných rokovaní. Ich cieľom je vytvorenie vzájomne výhodných obchodných dohôd, pričom jednou z najvyšších foriem obchodnej spolupráce je uzatvorenie preferenčnej dohody.²⁵

1.3 Obchodná politika USA

Proces tvorby zahranično-obchodnej politiky USA predstavuje zložitú problematiku, pretože sa v nej pretínajú právomoci prezidenta a kongresu. Administratíva prezidenta zodpovedá za exekutívu a výkon zahraničnej politiky, ale v oblasti prijímania medzinárodných zmlúv je potrebný súhlas Kongresu. Práva Kongres je americkou ústavou splnomocnený v oblasti obchodu upravovať obchod s inými národmi.²⁶

Zahraničná politika USA vychádza z demokratického liberalizmu, ktorý je typický pre celý americký politický systém a americkú spoločnosť, ktorá kladie dôraz na slobodu jednotlivca a slobodu podnikania, ochranu súkromného vlastníctva, nadriadenosť právneho rádu a obmedzenou vládnu mocou vrátane voľného trhu.

²⁵ PAJONK, P. 2012. *Vplyv spoločnej obchodnej politiky Európskej únie na zahraničný obchod Slovenskej republiky*. In *Merkúr* 2012. Bratislava: EKONÓM, 2012, 645 s. [online]. [cit. 2015.11.09]. Dostupné na internete: <http://of.euba.sk/merkur_2012_cd/prispevky/ZZborn%C3%ADk%20KONIEC.pdf> ISBN: 978-80-225-3453-6

²⁶ Constitution of the United States, Art. 1, section B. [online]. [cit. 2015.11.09]. Dostupné na internete: <http://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm>

Na jej tvorbu majú vplyv významné myšlienkové koncepty ako:

- Idea rovnosti (rovnaké príležitosti pre každého)
- Americká pluralitná tradícia (prijímané sú rozhodnutia, ktoré sú vyjadrením víťazstva väčšej skupiny nad menšou za predpokladu slobodnej príslušnosti k akejkoľvek záujmovej skupine a ochrany práv menšiny)
- Princíp legalizmu (riešenie konfliktov právnou cestou)²⁷

1.3.1 Obchodné zmluvy

USA má uzavreté celé rady obchodných zmlúv ako dvojstranných, tak i mnohostranných. V súčasnej dobe sú to dohody o voľnom obchode (FTA – Free Trade Agreement) s 20 krajinami, medzi ktoré patrí Austrália, Bahrajn, Kanada, Costa Rica, Kolumbia, Dominikánska republika, El Salvador, Honduras, Izrael, Jordán, Kórea, Mexiko, Nikaragua, Omán, Panama, Peru a Singapur.

Na mnohostrannej úrovni sú dohody NAFTA (North American Free Trade Agreement) a US-DR-CAFTA (US- Dominican Republic-Central America Free Trade Agreement).

Ďalšou formou dohôd sú tzv. dohody o podpore obchodu (TPA – Trade Promotion Agreement), ktoré liberalizujú obchod v oblastiach služieb, chránia duševné vlastníctvo, riešia spory a podobné.

Ďalšie typy obchodných dohôd predstavujú dohody TIFAs (Trade and Investment Framework Agreements), ktoré tvoria rámec pre vyjednávanie a diskusie o obchodných a investičných otázkach. Tieto typy dohôd majú byť základom politických a právnych záväzkov medzi USA a ďalšími krajinami a prostredníctvom liberalizácie sa má zvýšiť vzájomný obchod a investície. TIFA dohody sa obvykle vnímajú ako predstupeň dohôd o voľnom obchode.

Pre podporu amerického vývozu a ochranu súkromných investícií sa uzatvárajú bilaterálne investičné dohody (BITs – Bilateral Investment Treaties).²⁸

²⁷ KOZÁK, K. a kol. 2009. *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha: AMO. ISBN: 978-80-87092-11-8.

²⁸ Constitution of the United States, Art. 1, section B. [online]. [cit. 2015.11.09]. Dostupné na internete: <http://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm>

1.4 Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo USA a EÚ

Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (TTIP) je názov pre novú dohodu medzi USA a EÚ, ktorého cieľom je plne liberalizovať vzájomný obchod a investície. Táto bilaterálna zmluva medzi USA a EÚ je stále v procese jednaní o konkrétnej podobe a jednotlivých bodoch týkajúcich sa obchodu a investícií. EÚ a USA sú najbližšími spojencami nielen v zahraničnej politike, ale aj v oblasti obchodných vzťahov. Spoločne vytvárajú skoro 50 % celosvetového hrubého domáceho produktu a sú si navzájom najväčšími obchodnými partnermi.²⁹

„Každý jeden deň predstavuje hodnota vzájomného obchodu tovarov a služieb medzi EÚ a USA približne €2 miliardy. Nezávislé štúdie odhadujú, že zóna voľného obchodu prinesie EÚ viac než €120 miliárd (približne 0.5% HDP EÚ) a USA viac než €90 miliárd. V prepočte to znamená, že každá jedna domácnosť si prilepší o €545. Keďže dôjde k odstráneniu rôznych technických prekážok a administratívnych bariér, konečné ceny tovarov a služieb pre európskych zákazníkov sa podstatne znížia. Je prirodzené, že niektoré sektory porastú rýchlejšie ako iné. Ekonomický rast a zvýšená produktivita povedú k tvorbe nových pracovných miest a zvýšeniu miezd pre vysoko i nízko - kvalifikovaných pracovníkov.“ Vytvorenie tejto zóny zároveň posilní pozíciu hlavnej ekonomickej zóny EÚ – USA, ktorá určuje štandardy pre celý svet. TTIP môžeme vnímať ako ideálnu dohodu pre 21. storočie, ktorá pomôže korporáciám, malým a stredným podnikom, ktoré budú môcť priamo alebo ako subdodávatelia participovať na nových obchodných príležitostiach.³⁰

EÚ a USA sa rozhodli svoje hospodárske vzťahy týmto partnerstvom posunúť na vyššiu úroveň. Prezident USA Barack Obama, predseda Európskej komisie José Manuel Barroso a predseda Európskej rady Herman Van Rompuy v spoločnom vyhlásení

²⁹ Bierbrauer, E. 2015. *Transatlantické vzťahy: USA a Kanada*. Evropský parlament. 11/2015. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.1.html>

³⁰ EUROPSKENOVINY.SK : *Najväčšia obchodná zmluva súčasnosti! Čo prinesie dohoda EÚ a USA?* [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://europskenoviny.sk/2014/02/10/najvacsia-obchodna-zmluva-sucasnosti/>>

zdôraznili, že nejde len o príležitosť k rozšíreniu transatlantického obchodu a investícií, ale i k rozvoju globálnych pravidiel, ktoré môžu upevniť mnohostranný obchodný systém.³¹

1.5 História TTIP a jej jednotlivé kolá

Z minulosti sú známe minimálne dva seriózne pokusy o liberalizáciu vzájomného obchodu. V roku 1998 Európska komisia navrhla dohodu Nový transatlantický trh, ktorú však Francúzsko prekazilo z dôvodu obavy o svoj audiovizuálny priemysel. Komisia onedlho nato pripravila Akčný plán pre transatlantické partnerstvo (TEP), ktorý bol menej ambiciózny a nepriniesol požadované zlepšenie vzájomného obchodu. Všetky následné iniciatívy sa zamerali prevažne na elimináciu negatívnych dopadov administratívnych a regulačných bariér pomocou parciálnych dohôd o vzájomnom uznávaní a harmonizácii. Vážnejší pozitívny dopad však nezaznamenali, najmä pre rozdielnosť regulačných tradícií. Myšlienka užšie prepojiť americký a európsky trh teda nie je nová. Dvomi hlavnými akcelerátormi spustenia rokovaní boli ekonomická kríza a nespokojnosť s napredovaním rokovaní v rámci WTO. Ďalším dôležitým podnetom pre štart negociácií bola reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a vysoké ceny komodít.³²

V roku 2011 vrcholní predstavitelia EÚ a USA z týchto dôvodov nariadili Transatlantickej ekonomickej rade, aby vytvorila Pracovnú skupinu na vysokej úrovni pre zamestnanosť a rast (High level working group - HLWG). Ich cieľom bola identifikácia opatrení pre zvyšovanie vzájomného obchodu a investícií. Ich opatrenia mali podporiť tvorbu nových pracovných miest, ekonomického rastu a medzinárodnú konkurencieschopnosť partnerov. Pracovná skupina úzko spolupracovala so skupinami, ktoré reprezentovali verejný i súkromný sektor.

Pracovná skupina vo svojej správe zo dňa 11. februára 2013 uviedla, že najlepšou voľbou k naplneniu cieľov by bolo uzatvorenie obchodnej a investičnej dohody, ktorá by upravovala obchodné a investičné otázky, vrátane oblasti regulácie.

³¹ EUROPA.EU : *Evropská unie a Spojené státy americké zahájí jednání o transatlantickém obchodním a investičním partnerství*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-95_cs.htm>

³² EUROSKELENOVINY.SK : *Najväčšia obchodná zmluva súčasnosti! Čo prinesie dohoda EÚ a USA?* [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://europskenoviny.sk/2014/02/10/najvacsia-obchodna-zmluva-sucasnosti/>>

Dňa 13. februára 2013 americký prezident Barack Obama, predseda Európskej rady Herman van Rompuy a predseda Komisie José Manuel Barroso uviedli, že budú iniciovať formálne postupy potrebné k zahájeniu vyjednávania o dohode nazvanej Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (Transatlantic Trade and Investment Partnership).³³

V júli 2013 na 39 summite G8 (USA, Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia, Japonsko, Kanada, Taliansko a Rusko) predstavitelia oznámili konanie prvého kola prejednávania TTIP. Mandát pre vyjednanie pre Úniu bol udelený Komisii a v USA Úradu obchodného zmocnenca.

Jednanie za komisiu má na starosť Generálne riaditeľstvo pre obchod na čele s Ignaciom Garcioum Bercerem. Komisia vedie rozsiahle konzultácie so zástupcami občianskych spoločností (nevládne organizácie, podnikové organizácie, skupiny pre otázky zdravia, životného prostredia, dobrých životných podmienok zvierat, spotrebiteľov, odborové organizácie alebo obchodné združenia). Na dohode sa podieľajú i vlády členských krajín pred každým kolom rozhovorov. Po ukončení rozhovorov je Európska komisia v stálom kontakte s vládami týchto krajín a konzultuje postoj EU a dosiahnuté výsledky.³⁴

Podľa ústavy USA spadá regulácia zahraničného obchodu medzi právomoci Kongresu. Kongres môže túto právomoc od roku 1974 delegovať na úradujúceho prezidenta. Táto právomoc nazývaná Trade Promotion Authority (TPA) bola naposledy udelená v roku 2002 a vypršala v roku 2007. Zmyslom TPA je výrazne kratšie a zjednodušené vyjednanie obchodných dohôd. Kongres musí dohodu na najbližšej schôdzi uprednostniť a v lehote 45 dní ju musí prijať alebo zamietnuť. Úradujúci prezident Barack Obama TPA od Kongresu nezískal, a preto za USA vyjednáva kancelár zástupcu USA pre obchod (United States Trade Representative – USTR) Dan Mullaney.³⁵

³³EUROPA.EU : *International aspects*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://ec.europa.eu/growth/industry/international-aspects/>>

³⁴ EUROPA.EU : *Questions and answers (TTIP)*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/questions-and-answers/index_cs.htm>

³⁵ KRIST, B. 2015. Will Congress Give Obama Authority to Negotiate Trade Agreements? In *America's trade policy*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://americatradepolicy.com/will-congress-give-obama-authority-to-negotiate-trade-agreements/#.Vsgzsn3hDDf>>

Prvé kola vyjednávanie o TTIP

Prvé kolo vyjednávania o TTIP začalo od 08. do 12. júla 2013 vo Washingtone D. C. Dôraz bol kladený na formálne záležitosti a počas diskusií vyjednávači stanovili priority a technické postupy. Identifikovali prioritné oblasti liberalizácie, medzi ktoré patrili:³⁶

- prístup na trh pre poľnohospodárske a priemyselné tovary,
- investície,
- verejné obstarávanie,
- otázky regulácie,
- oblasť energetiky a surovín,
- sanitárne a fytosanitárne opatrenia,
- služby,
- trvalo udržateľný rozvoj,
- právo duševného vlastníctva,
- malé a stredné podniky,
- riešenie sporov,
- konkurencia,
- zjednodušovanie colných procedúr,
- štátne podniky.

Druhé kolo vyjednávania o TTIP

Druhé kolo rokovania prebiehalo od 11. do 15. októbra 2013 v Bruseli. Bolo zamerané na oblasti služieb, investícií, regulačných záležitostí, energií a surovín. Druhé kolo bolo považované za prieskumné a jeho cieľom bola identifikácia bodov s možnosťou efektívneho hľadania zhody.

- investície – porovnanie vzájomnej legislatívy k investičnej liberalizácii a protekcionizmu,
- služby – úpravy pre cezhraničné, finančné služby, telekomunikácie a e-commerce,
- regulácie – odstránenie netarifných bariér nad rámec pravidiel WTO, identifikácia kľúčových odvetví pre EU i USA,
- energie a suroviny – zhoda názorov pri vytvorení stabilného a predvídateľného energetického trhu.³⁷

³⁶ EUROPA.EU : *EU and US conclude first round of TTIP negotiations in Washington*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=941>>

Tretie kolo vyjednávania o TTIP

Tretie kolo vyjednávania sa konalo od 16. do 20. decembra 2013 vo Washingtone. Spresnili sa viaceré oblasti, o ktorých sa rokovalo na predchádzajúcich dvoch kolách (otázky regulácie, technické prekážky obchodu, textilu, zemepisných označení, verejných zakázok, prístup na trh a právne predpisy) a taktiež sa začalo formovanie podoby samotnej dohody TTIP.³⁸

Po jeho skončení 27. januára 2014 Komisia založila špeciálnu poradnú skupiny zostávajúcu z expertov na ochranu spotrebiteľov, životného prostredia až po expertov z rôznych obchodných odvetví. Táto skupina napomáha Komisii formou konzultácii zaistiť, aby TTIP uľahčila vzájomný obchod a aby z nej mali prospech všetci občania EU.³⁹

Štvrté kolo vyjednávania o TTIP

Štvrté kolo sa uskutočnilo od 10. do 14. marca 2014 v Bruseli. V oblasti prístupu na trh sa diskutovalo o clách, o obchode so službami a o zadávaní verejných zákaziek. Riešili sa písomné návrhy v oblasti technických prekážok obchodu, sanitárnych a fytosanitárnych opatrení, rozvíjanie inovatívnych prístupov v oblastiach práce a životného prostredia, obchodu so surovinami, zjednodušenie colných postupov a pomoc malým a stredným podnikom.⁴⁰

Piate kolo vyjednávania o TTIP

Piaté kolo rokovania sa skončilo 23. mája 2014 na území USA. Hlavnými témami rokovania boli clá, investície a verejné obstarávanie, zvyšovanie regulačnej kompatibility

³⁷ EUROSKOP.CZ : *Analýza obchodných vzťahů EU a USA*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<https://www.euroskop.cz/9047/23508/clanek/analyza-obchodnich-vztahu-eu-a-usa/>>

³⁸ EUROPA.EU : *Update on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) - Third Negotiation Round*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://trade.ec.europa.eu/civilsoc/meetdetails.cfm?meet=11421>>

³⁹ EUROPA.EU : *Expert group to advise European Commission on EU-US trade talks*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1019>>

⁴⁰ EUROPA.EU : *EU, U.S. trade – Negotiators explore ways to help SMEs take advantage of TTIP, as fourth round of talks ends in Brussels*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1041>>

v mnohých odvetviach ako zdravotnícke pomôcky, liečivá, kozmetika, automobily či chemické látky. Hlavný vyjednávač EU Ignacio Garcia Bercero sa vyjadril, že sa dosiahol pokrok pri riešení otázok týkajúcich sa pracovného trhu, životného prostredia a udržateľného rozvoja pre obidve strany.⁴¹

Šieste kolo vyjednávania o TTIP

Šiesté kolo rokovania sa konalo od 14. do 18. júla 2014 v Bruseli. Zamerané bolo na *„technickú prácu a predmetom rokovaní bol najmä obchod so službami vychádzajúc z výmeny ponúk oboch strán, regulačná spolupráca v jednotlivých sektoroch (automobily, textil, chemikálie, farmaceutiká, medicínske prístroje, kozmetika, informačné a komunikačné technológie – ICT, strojárstvo, pesticídy),“* ale aj na oblasti ako obchod a udržateľný rozvoj, malé a stredné podnikanie.⁴²

Siedme kolo vyjednávania o TTIP

Siedme kolo vyjednávania sa začalo 29. septembra a pokračovalo do 03. októbra 2014 v Marylande. *„Vyjednávači z oboch táborov označili rokovania za "pozitívne a konštruktívne" a zopakovali, že dohoda pomôže udržať vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov aj životného prostredia na oboch stranách Atlantiku. Hlavnou témou siedmeho kola rokovaní boli smernice a nariadenia, ako aj vplyv dohody na malé a stredné podniky.“* Práve zosúladenie smerníc predstavuje najväčšiu výzvu konštatoval hlavný európsky vyjednávač Ignacio Garcia Bercero a spolu s americkým náprotivkom Danom Mullaneym zdôraznili, že ich cieľom je zabezpečiť, aby zostalo rozhodovanie o smerniciach na lokálnej úrovni. Podľa Garcíu Bercera si to vyžaduje "novátorský prístup"

⁴¹ PHILSTAR.COM : *US, EU wrap up fifth round of trade talks without breakthroughs.* [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://www.philstar.com/world/2014/05/24/1327007/us-eu-wrap-fifth-round-trade-talks-without-breakthroughs>>

⁴² MHSR. *Informácia o stave rokovaní o dohode o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými (Transatlantic Trade and Investment Partnership - TTIP)* [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <www.economy.gov.sk/11271-menu/144664s>

oboch tímov a dodal, že oba tábory sú odhodlané dosiahnuť takú dohodu, ktorá zvýši spoločné hodnoty a bude mať podporu verejnosti na oboch stranách Atlantiku.⁴³

Ôsme kolo vyjednávania o TTIP

Ôsme kolo rokovaní sa konalo v Bruseli od 02. do 06. februára 2015. Rokovalo sa o troch hlavných oblastiach **prístupe na trh** (obchod s tovarmi, službami, verejné obstarávanie), **regulačnej spolupráci** (technické prekážky obchodu, regulačná spolupráca v sektoroch – automobily, chemický sektor, kozmetika, strojárstvo, medicínske zariadenia, farmácie a textil) a **pravidlách** (energetika, nerastné suroviny, malé a stredné podniky, hospodárska súťaž, práca duševného vlastníctva, ochrana geografických označení a uľahčovanie obchodu).⁴⁴

Deviate kolo vyjednávania o TTIP

V dňoch 20. 04. - 24. 04. 2015 sa v New Yorku uskutočnilo deviate kolo negociácií o TTIP. Rokovanie zahŕňalo širokú škálu tém s cieľom skonsolidovať fungovanie vo všetkých troch pilieroch. Diskutovalo sa o prístupe na trh, clách a verejných zákazkách. V rámci regulačných opatrení sa posudzovali návrhy nových noriem a predpisov zo strany zainteresovaných strán (predovšetkým nadnárodné spoločnosti a ich lobistické organizácie). Pokrok sa dosiahol v oblastiach ciel, obchodu, facilitácií, energií a surovín. Obe strany diskutovali aj na tému ochrany duševného vlastníctva.⁴⁵

Desiate kolo vyjednávania o TTIP

Od 13 do 17. Júla sa v USA uskutočnilo 10. kolo rokovania o TTIP. Rokovanie sa týkalo troch pilierov – prístupu na trh, regulačnej spolupráce a pravidiel. V rámci prvého

⁴³ ISTEP.SK : *EÚ a USA ukončili siedme kolo rokovaní o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<https://www.istp.sk/clanok/6733/EU-a-USA-ukoncili-siedme-kolo-rokovani-o-Transatlantickom-obchodnom-a-investicnom-partnerstve>>

⁴⁴ EUROPA.EU : *REPORT OF THE EIGHTH ROUND OF NEGOTIATIONS FOR THE TRANSATLANTIC TRADE AND INVESTMENT PARTNERSHIP*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/february/tradoc_153175.pdf>

⁴⁵ MHSR. *REPORT OF THE NINTH ROUND OF NEGOTIATIONS FOR THE TRANSATLANTIC TRADE AND INVESTMENT PARTNERSHIP*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/11272-menu/144665s>>

piliera sa diskutovalo o službách, pravidlách pôvodu tovarov a o texte pre prístup na trh s tovarmi. Colné sadzby a verejné obstarávanie neboli predmetom rokovania, pretože sa naďalej analyzujú možnosti pokroku. V rámci druhého piliera sa obe strany zhodujú, že jej obsahom by mala byť dohoda o dobrých regulačných praktikách, problematika technických prekážok obchodu (TBT) a sanitárnych a fytosanitárnych opatrení, uľahčenie regulačnej spolupráce v budúcnosti i väčšia kompatibilita v deviatich vybraných sektoroch. V rámci tretieho piliera sa podarilo dosiahnuť pokrok v oblasti hospodárskej súťaže, colnej oblasti a uľahčovanie obchodu. Pozitívne sa diskutovalo o oblastiach energií, surovín a malých a stredných podnikoch.⁴⁶

Jedenáste kolo vyjednávania o TTIP

Koncom októbra sa uskutočnilo 11. kolo rokovaní o dohode TTIP na Floride. Obe strany sa zhodli, že došlo k významnému pokroku v oblasti trhového prístupu vo všetkých troch oblastiach – tarify, služby a verejné obstarávanie. V rámci regulačných otázok sa skupiny z oboch strán zhodli, že akákoľvek kooperácia bude možná len za predpokladu zachovania súčasných štandardov ochrany spotrebiteľa prípadne ich zlepšenia. Obe strany si vymenili tiež návrhy týkajúce sa pravidiel pôvodu výrobkov, špeciálne diskutovali o verejnom obstarávaní s cieľom vymieňať si návrhy prístupu na trh v oblasti verejného obstarávania vo februári 2016. Akákoľvek forma spolupráce v oblasti regulácie nezmení ani vplyv regulačných a demokratických procesov EÚ. V súlade s novou, zodpovednejšou obchodnou stratégiou EÚ tiež predložila návrh trvalo udržateľného rozvoja, vrátane práce a životné prostredie a tiež pravidlá pre uľahčovanie obchodu, hospodárskej súťaže, energie a surovín a ďalšie.⁴⁷

Dvanáste kolo vyjednávania

Dvanáste kolo vyjednávania o TTIP sa uskutočnilo od 22. – 26. februára v Bruseli a diskutovalo sa o všetkých troch pilieroch dohody. V týždni od 7. marca pokračovali

⁴⁶ MHSR. *Informácia o stave rokovaní o dohode o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <www.economy.gov.sk/ttip---material-pre-radu-vlady-na.../146301s>

⁴⁷ EUROPA.SK : *11th round of TTIP talks brought progress in most areas of the negotiations*. [online]. [cit. 2016.02.10]. Dostupné na internete: <<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1389>>

jednania vo Washingtone, kde prebiehala diskusia o vládnych obstarávaní ponúk, pravidlách pôvodu a právach duševného vlastníctva. EÚ prvýkrát predstavila návrh na ochranu investícií a investičných sporov. USA predložili návrhy udržateľného rozvoja kapitálu, ďalej sa diskutovalo o konkurencii, colných uľahčení obchodu, službách, tarifikách a verejnom obstarávaní. Obe strany sa dohodli na urýchlennom jednaní a naplánovali ešte dve ďalšie plnohodnotné kolá. Kľúčovým cieľom je vyjednanie TTIP s vysokým štandardom výhod pre obe strany.⁴⁸

1.3 Obsah TTIP

V najbližších rokoch bude približne 90 % svetového dopytu vznikať mimo EU. Jednou z kľúčových priorít EU je preto otvorenie nových trhových príležitostí pre európske spoločnosti prostredníctvom dohôd o voľnom obchode. Výsledkom týchto dohôd môže byť nárast HDP EU o 2,2, teda o sumu 275 miliárd eur a zároveň by mohlo dôjsť k vytvoreniu 2,2 mil. nových pracovných miest. S cieľom eliminovať tarifné a netarifné bariéry zahraničného obchodu a profitovať z výhod zahraničného obchodu začali vznikať myšlienky týkajúce sa vytvárania rôznych dohôd, ktoré viedli až k vzniku spoločného trhu.⁴⁹

TTIP dohoda obsahuje 24 kapitol rozdelených do troch častí. Prvou časťou je prístup na trh, druhou regulačná spolupráca a treťou sú pravidlá. TTIP by mohla pomôcť vytvoriť nové pracovné miesta a rast, znížiť ceny a spotrebiteľom zabezpečiť väčší výber. Zároveň by EU mohla pomôcť ovplyvňovať pravidlá svetového obchodu a presadzovať jej hodnoty na celom svete.

1. časť: Prístup na trh

V tejto časti bol veľký dôraz kladený na odstránenie cla pri tovaroch, ktoré sa vyvážajú z USA do EU a naopak. V tomto prípade ide o oživenie ekonomiky, tvorbu pracovných miest a pomoc EU podnikom k rastu v celosvetovej konkurencii. Obe strany

⁴⁸MHSR. *Dohoda medzi EÚ a USA o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve – TTIP*. 2016. [online]. [cit. 2016.03.25]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/11272-menu/144665s>>

⁴⁹FIPRA.SK : Prehľad najdôležitejších bilaterálnych obchodných dohôd EÚ. In *Podnikateľská aliancia Slovenska*. [online]. [cit. 2016.02.10]. Dostupné na internete: <http://www.fipra.sk/newsletter/2013/3/prehľad_najdolezitejsich_bilateralnych_obchodnych_dohod_eu.pdf>

chcú otvoriť svoje sektory služieb na rovnakej úrovni a zároveň otvoriť svoj trh so službami aj v nových sektoroch (napr. odvetvie dopravy). Cieľom v oblasti investícií je dosiahnutie najvyššej úrovne liberalizácie a ochrany investícií.⁵⁰

TTIP dohoda by mohla pomôcť ešte podnikom EU:

- bez ohľadu na ich veľkosť a predmet podnikania získať lepší prístup na zahraničné trhy mimo EU,
- zvýšiť vývoz do USA a získať vládne zákazky,
- zvýšiť dovoz tovarov a služieb,
- ľahšie určiť, kedy sa výrobok považuje za vyrobený v EU (alebo v USA) a jednoduchšie investovať v USA.

2. časť: Regulačná spolupráca

Táto časť dohody je považovaná z hľadiska obchodu za prelomovú. Cieľom je, aby regulačné orgány v EU a USA spolupracovali na oveľa užšej báze ako v súčasnosti. Dôvodom je fakt, že na vývoz tovarov z EU do USA musia firmy z EU splniť pravidlá USA týkajúce sa noriem. Často sa stáva, že práve tieto pravidlá zaisťujú rovnakú úroveň bezpečnosti a kvality, ale líšia sa v technických detailoch a postupoch kontroly dodržiavania týchto pravidiel zo strany firiem. Regulačná spolupráca by mohla znamenať zníženie nákladov a zároveň zachovanie prísnej úrovne ochrany ľudí a životného prostredia.

3. časť: Pravidlá

S ohľadom na veľkosť a dopad TTIP na celosvetové obchodné toky sú ďalšími oblasťami záujmu práva duševného vlastníctva, obchod a udržateľný rozvoj a ďalšie výzvy a príležitosti s globálnym významom.

Ide o zavedenie pravidiel, ktoré by pomohli všetkým spoločnostiam:⁵¹

- v plnej miere profitovať z TTIP (osobitne menším spoločnostiam),
- získať prístup k energiám a surovinám,

⁵⁰ EUROPA.EU : *Evropská unie a Spojené státy americké zahájí jednání o transatlantickém obchodním a investičním partnerství*. [online]. [cit. 2016.02.10]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-95_cs.htm>

⁵¹ EUROPA.EU : *Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (TTIP) Na ceste k dohode o obchode medzi EÚ a USA*. 2015. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/september/tradoc_153780.pdf> ISBN 978-92-79-46342-6.

- chrániť duševné vlastníctvo (výskum a nápady vedúce k vzniku nových výrobkov), investovať s dôverou a s vedomím určitej ochrany,
- šetriť čas a peniaze na administratívu, stanoviť opatrenia, ktoré kladú dôraz na udržateľný rozvoj, mechanizmus na riešenie sporov medzi vládami EU a USA

Obrázok č. 1: Obsah TTIP – prehľad

24 kapitola	1. Prístup na trh	2. Regulačná spolupráca	3. Pravidlá
	1.1. Clá a colné sadzby	Horizontálna kapitola	3.1. Udržateľný rozvoj
	1.2. Služby	2.1. Regulačná súdržnosť	3.2. Energie a suroviny
	1.3. Verejné obstarávanie	2.2. Technické prekážky obchodu (TBT)	3.3. Clá a uľahčenie obchodu
	1.4. Pravidlá pôvodu	2.3. Bezpečnosť potravín a zdravie zvierat a rastlín (*)	3.4. Malé a stredné podniky (MSP)
		Konkrétne priemyselné odvetvia	3.5. Ochrana investícií, urovnávanie sporov medzi investorom a štátom (ISDS)
		2.4. Chemické látky	3.6. Urovnávanie sporov medzi štátmi (SSDS)
		2.5. Kozmetika	3.7. Hospodárska súťaž
		2.6. Strojárstvo a elektrotechnika	3.8. Duševné vlastníctvo a zemepisné označenia
		2.7. Informačné a komunikačné technológie (IKT)	
		2.8. Zdravotnícke pomôcky	
		2.9. Pesticidy	
		2.10. Lieky	
		2.11. Textilie	
		2.12. Vozidlá	

Prameň: EUROPA.EU : *Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (TTIP) Na ceste k dohode o obchode medzi EÚ a USA*. 2015. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/september/tradoc_153780.pdf> ISBN 978-92-79-46342-6.

2 Ciele a metodika práce

Cieľom tejto výskumnej časti diplomovej práce je analýza dopadov TTIP na EÚ a USA a konkrétne aj na Slovenskú republiku. Pri posudzovaní dopadov sme pracovali s údajmi zo štúdie „*Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)- Who benefits from a free trade deal?*“ od autorov Felbermayr a kol.. Cieľovými krajinami štúdie boli Nemecko, EÚ, USA, 21 členských štátov EÚ (aj Slovensko) a iné krajiny sveta. Pri posudzovaní dopadov na ekonomiku SR sme pracovali s údajmi zo štúdie „*Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR*“, ktorú vypracovala Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) v roku 2014.

2.1 Metodika práce

V dôsledku aktuálnosti a členitosti témy sme pri písaní diplomovej práce využívali viacero metodických postupov:

- Stanovenie témy, jej výber a vymedzenie problému
- Štúdium problematiky z dostupnej odbornej knižnej a internetovej literatúry
- Formulácia hlavného cieľa
- Výber štúdií
- Spracovanie faktov v štúdiách
- Interpretácia a prezentácia výsledkov

Na spracovanie získaných informácií sme použili tieto metódy (Ristvej 2010):

- **Analýzu** definujeme ako proces myšlienkového rozčleňovania skúmaného problému na jednotlivé časti, prvky, znaky a protiklady. Jej hlavným cieľom je odhalenie ich podstaty a teda vyčlenenie z celej masy faktorov tie podstatné, ktoré môžu objasniť príčiny vzniku a priebehu skúmanej udalosti.
- **Syntézu** charakterizujeme ako proces zisťovania súvislosti medzi vyčlenenými znakmi, protikladmi, ich prepojenie a následne reprodukciu skúmanej udalosti.

Umožňuje sledovanie vzťahov medzi faktami, odhaľovanie príčin, závislosť, postupnosť etáp či tendenciu vývoja skúmaného javu.⁵²

- **Indukciu** definujeme ako metódu, kedy sa od známeho javu dostávame k niečomu všeobecnému. Ide o myšlienkový nástroj, ktorý umožňuje v procese indukovania postupovať od jednotlivých javov k osobitným a všeobecným poznatkom. Teda predstavuje vyvodzovanie všeobecného záveru na základe skúmania jednotlivých javov. Postup indukcie je vždy spojený s dedukciou.
- **Dedukciu** charakterizujeme ako postup, kedy zo všeobecných javov dostaneme jav celkový a teda vyvodíme určité závery zo všeobecných poznatkov. Od určitých výrokov, ktoré sa pokladajú za pravdivé môžeme pomocou deduktívneho usudzovania logicky odvodiť pravý záver.⁵³
- **Komparáciu** definujeme ako schopnosť, ktorá umožňuje poznať, v čom sa skúmaný jav líši od iných javov, alebo v čom sa s nimi zhoduje. Porovnávanie však nemožno pokladať ani za spôsob vedeckého vysvetlenia javov a ani za spôsob vedeckého dôkazu.⁵⁴

⁵²RISTVEJ, J. 2010. *Vedecké metódy*. [online]. [cit. 2016.03.08]. Dostupné na internete: <<http://trilobit.fai.utb.cz/vedecke-metody>>

⁵³CMARKO, T. 2015. *Rozdiel medzi indukciou a dedukciou*. [online]. [cit. 2016.03.08]. Dostupné na internete: <<http://rozdiely.sk/rozdiel-medzi-indukciou-a-dedukciou/>>

⁵⁴UNIBA.SK : *Komparácia*. [online]. [cit. 2016.03.08]. Dostupné na internete: <<http://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fvk/komparacia.html>>

3 Výsledky práce a diskusia

Oficiálne vyjednávanie o TTIP začalo od roku 2013 a jeho úspešné ukončenie bude znamenať, že obe ekonomiky môžu očakávať príliv množstva významných ekonomických benefitov a to predovšetkým odstránením prekážok obchodu v podobe odlišných regulácií. Možné dopady na národné ekonomiky vyplývajúce z dohody TTIP analyzovalo už viacero zahraničných inštitúcií. Pri analýzach boli využité rôzne analytické prístupy a modely z čoho vyplýva, že prognózy v jednotlivých štúdiách sa odlišujú. Rozsah TTIP je veľký a zahŕňa dve svetové ekonomiky. Tieto štúdie predpokladajú pozitívne aj negatívne dopady ako pre EÚ, tak aj pre USA. Avšak skutočné prínosy podľa autorov analýz v závažnej miere budú vychádzať z rozsahu odstránených netarifných bariér.

3.1 Predpokladané dopady TTIP na makroekonomickú stabilitu EÚ a USA

Vo svete je známych niekoľko štúdií dopadov TTIP, ktoré vypracovali odborníci z rôznych inštitúcií. Výsledky analýz sa od seba líšia vzhľadom nato, že každá z inštitúcií používala odlišné štatistické metódy.

V roku 2013 bola vydaná Bartlesmanova štúdia - „*Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) Who benefits from a free trade deal?*“. Štúdia skúma pozitívne a negatívne dopady vyplývajúce z dohody TTIP a zároveň sa zaoberá mnohými faktormi, ktoré môže TTIP dohodu ovplyvniť. Ďalej zisťuje vplyv na odvetvie ekonomiky a jednotlivé štáty a predurčuje dopad na európsky trh práce. Výpočet ekonomického potenciálu TTIP vychádza z dvoch možných metód, ktoré prinášajú dva rozdielne scenáre vývoju.

Štúdia sa opiera o dve možné budúce scenáre:

1. **Tarifný scenár** - základom tohto scenára je ekonomický dopad vďaka odstráneniu colných taríf. Clá budú odstránené úplne alebo takmer úplne, avšak výnimkou budú špeciálne druhy tovarov. Na ostatné krajiny sa však nebudú vzťahovať. Výstupy

tarifného scenára sú priemerne nižšie oproti komplexnému liberalizačnému scenáru, pretože v jeho analýze nie sú zahrnuté viacero druhov faktorov.

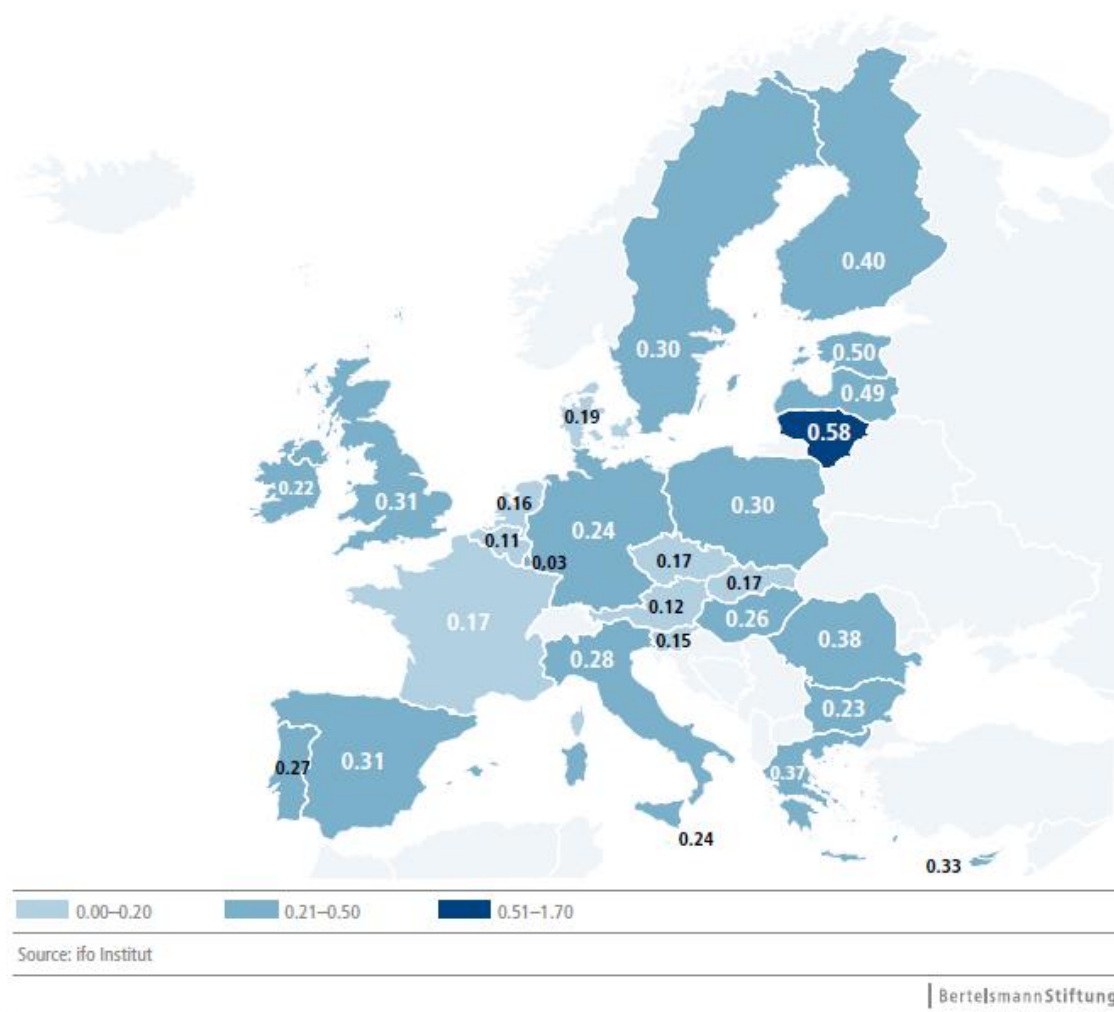
- 2. Komplexný liberalizačný scenár** - základom tohto scenára je odstránenie bariér vzájomného obchodu tarifných i netarifných (napr, embarga či kvóty). Tento scenár vychádza z komplexného prepočtu obchodných nákladov po zavedení TTIP tak, aby zodpovedala ekonomickému výstupu pri zavedení porovnateľných zmlúv, ktoré boli už realizované. Pre TTIP môžu byť použité ako meradlo, pretože ich ekonomický dopad bol už vypočítaný a teda sú už známe ekonomické vstupy vychádzajúce z týchto zmlúv. Predpokladané výstupy tejto metódy vychádzajú vyššie ako je to v prípade prvého scenára.

TTIP by priniesla štátom MAGHREB (Tunisko, Maroko, Egypt a Alžírsko), s ktorými má EÚ uzatvorenú zmluvu o voľnom obchode veľký pozitívny vplyv. Pozitívny dopad by mala TTIP dohoda aj na bývalé štáty Sovietskeho zväzu – Rusko, Bielorusko a ďalšie. Po schválení TTIP sa predpokladá odstránenie ciel, ktoré by podporilo export zo štátov EÚ a USA do týchto krajín vďaka zvýšeniu konkurencieschopnosti podnikov. Import týchto krajín (MAGHREB, bývalý Sovietsky zväz) by naopak poklesol. Pre krajiny ako sú Írsko a Veľká Británia, ktoré majú aj v súčasnej dobe úzke vzťahy s USA by táto dohoda priniesla vysoký hospodársky prínos. Pokles exportu a importu by sa dotklo krajín ako Kanada a Mexiko.

3.1.1 Dopad TTIP na výšku reálneho HDP na obyvateľov EÚ

V rámci HDP na vybraných 21 krajinách analýza ukazuje, že zrušenie colných bariér na rast HDP je minimálny, avšak pri úplnej liberalizácii môže priniesť až 20-násobne prírastky HDP.

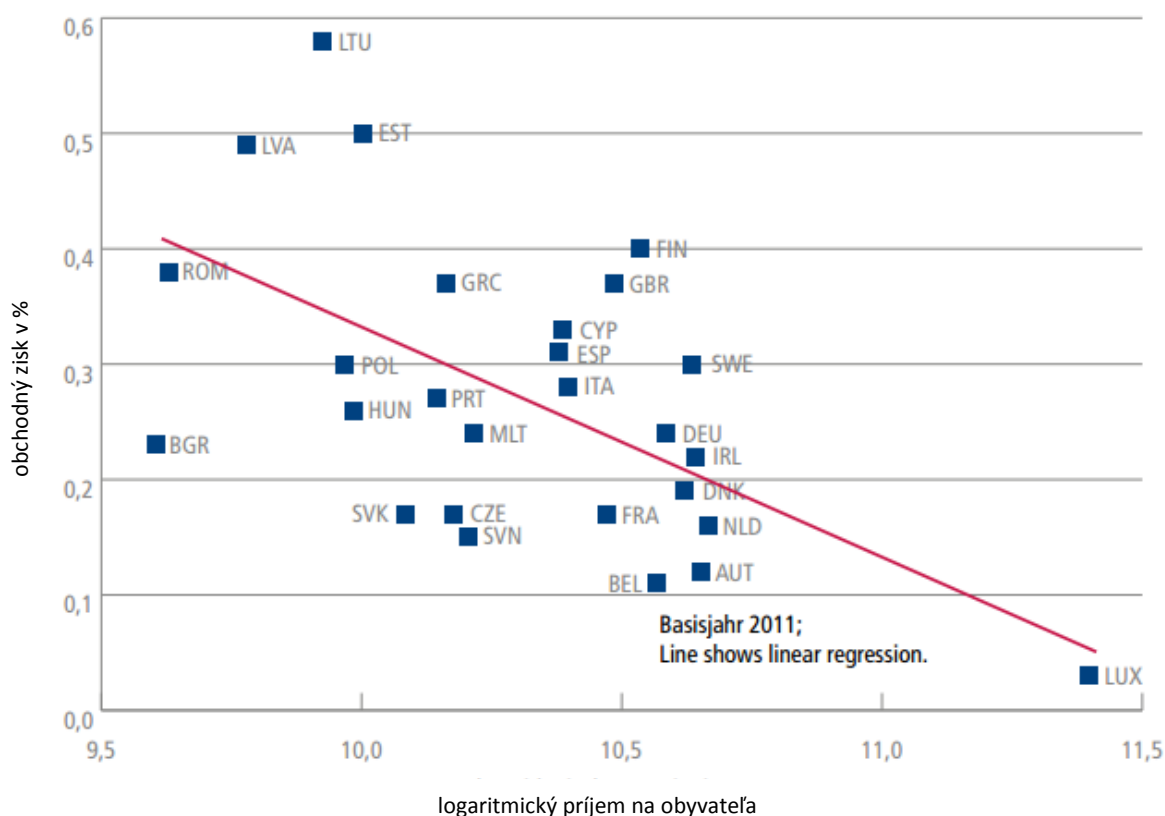
Obrázok č. 2: Vývoj HDP EÚ na obyvateľa po prijatí TTIP podľa tarifyného scenára

Prameň: FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bertelsmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Na obrázku č. 2 vidíme, že rast HDP podľa tarifyného scenára bude rovnomerne rozdelený po celej Európskej Únii. Najzásadnejšie by mali rásť letecká a lodná preprava, automobilový priemysel, či chemický priemysel. Tarifný scenár by najviac priniesol zmenu reálneho príjmu per capita v Lotyšsku o 0,58 % a najmenej v Luxembursku o 0,03 %. V Nemecku by to bolo 0,24 % a v EÚ 27 0,27 % so štandardnou odchýlkou 0,13 %. Tieto odchýlky nie sú veľké, pretože existujúce tarify medzi EÚ a USA sú nízke (vážený priemer je 2,8 %).

Graf č. 1: Obchodné zisky a status quo príjem na obyvateľa – tarifný scenár

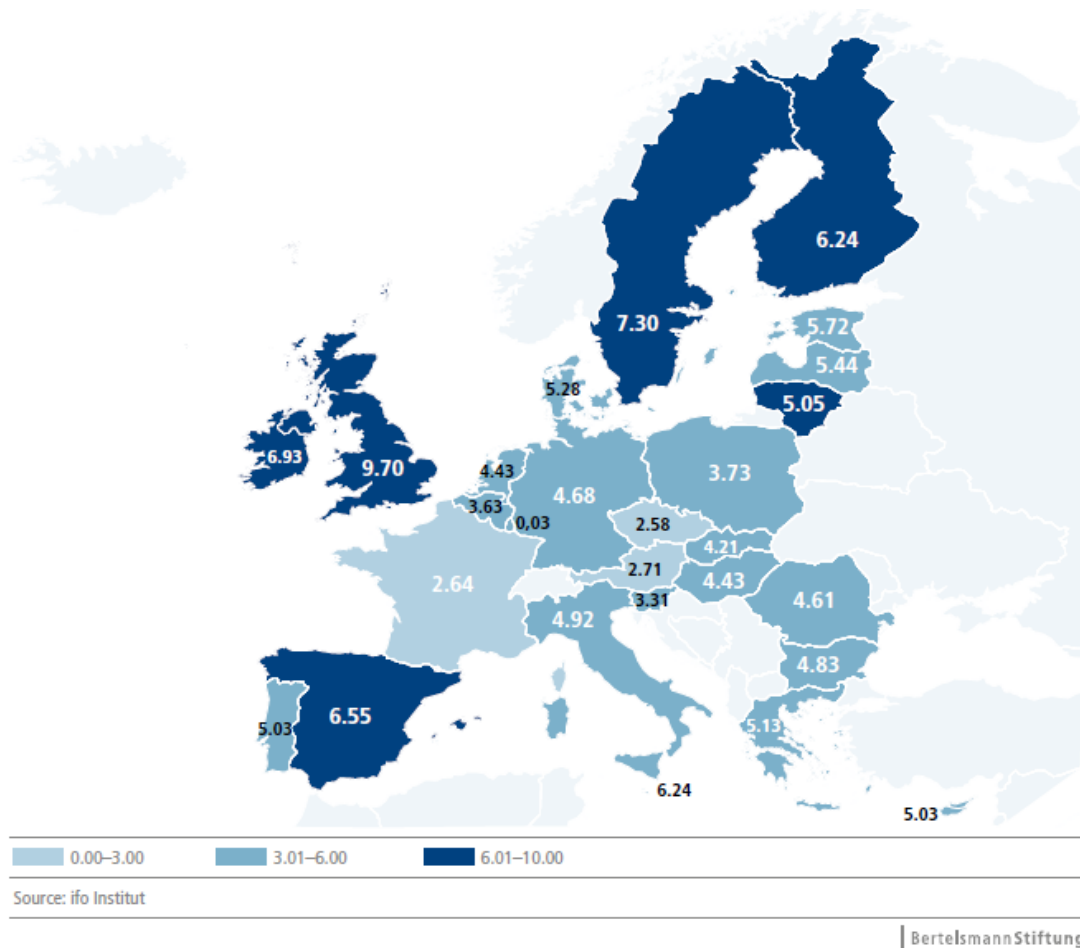
BertelsmannStiftung

Prameň: FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bertelsmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Na grafe č. 1 koreluje rast per capita s úrovňou reálneho HDP na obyvateľa za rok 2011. Uvedený diagram ukazuje negatívne korelácie, ktoré potvrdzujú aj štatistické analýzy. Červená čiara predstavuje lineárnu regresnú rovnicu. Môžeme to vysvetliť nasledovne: záznam o príjme vo Francúzsku na obyvateľa je asi 10.5. Štatistický model predpovedá nárast reálneho HDP na obyvateľa pre túto krajinu o 0,23 % (čo je viac ako sú konkrétne výpočty pre Francúzsko 0,17 %, t. j. Francúzsko má podpriemerný zisk). Pre krajinu s 50% nižším príjmom na obyvateľa ako vo Francúzsku (napríklad Poľsku alebo Maďarsku, napríklad kde záznam príjmu na obyvateľa je približne 10,0), štatistický model predpovedá nárast vo výške 0,33 %. To znamená, že transatlantická dohoda prispeje ku konvergencie v Európe pre krajiny, ktoré v súčasnosti majú nižší príjem na obyvateľa

(napríklad Rumunsko) môžu získať viac než tie, ktoré majú vyššie príjmy (napríklad Luxembursko). Je to vysoký stupeň odchýlky, ale štatistické zistenia sú jednoznačné.

Obrázok č. 3: Vývoj HDP EÚ na obyvateľa po prijatí TTIP podľa komplexného liberalizačného scenára

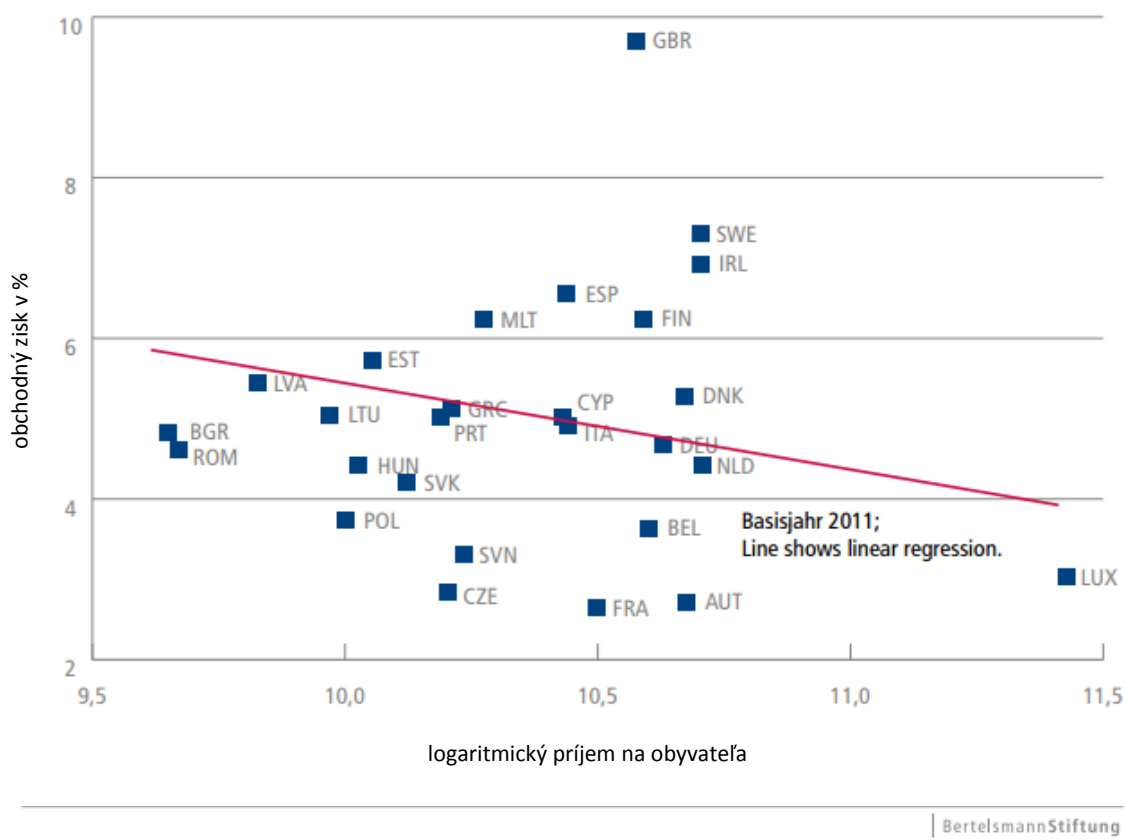

Prameň: FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bertelsmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Na obrázku č. 3 vidíme, že liberalizačný scenár počíta s veľkými rozdielmi v ekonomickom raste medzi jednotlivými krajinami a to vzhľadom na odborové zameranie ekonomiky a importno-exportnú bilanciu s USA. Európsky priemer bol stanovený na 4,95 % s možnou odchýlkou 1,58 %. Krajiny ako sú Veľká Británia, Írsko, Španielsko a Nemecko by mali zaznamenať najvyšší rast vďaka strojárskému zameraniu ekonomiky a proexportnej politike. V Španielsku a Írsku je efekt znásobený kladným dopadom na trh práce. Francúzsku a Luxembursku bol odhadovaný nižší efekt vývoja, pretože obe krajiny

viac obchodujú s európskymi partnermi. Pri tomto scenári dôjde k zásadnejším dopadom na západe EÚ, a to vďaka lepšej pozícii a silným obchodným vzťahom s USA. Na obrázku ďalej vidíme, že pri uplatnení komplexného scenára liberalizácie je prínos pre štáty Luxembursko a Lotyšsko podstatne väčší. Zaujímavá je aj odchýlka Luxemburska, ktoré profituje z obchodovania s partnermi z USA. Nemecko by tiež zaznamenalo 20-krát väčší prínos ako pri tarifnom scenári. Európsky priemerný zisk je 4,95 % so štandardnou odchýlkou 1,58 %. Malý prínos z TTIP by malo Francúzsko, pretože obchoduje veľmi málo s USA, ak neberieme do úvahy potravinársky priemysel.

Graf č. 2: Obchodné zisky a status quo príjem na obyvateľa – komplexný liberalizačný scenár

Prameň: FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bertelsmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Graf č. 2 znova koreluje predpokladaný nárast príjmu na obyvateľa jeho súčasnej úrovni. Korelácia je opäť negatívna. Avšak mínusové hodnoty má najmä krajina

Luxembursko. S alebo bez Luxemburska, nemožno preukázať štatisticky významné súvislosti medzi týmito dvoma hodnotami.

3.1.2 Dopad TTIP na zamestnanosť a pracovný trh

Tarifný scenár oproti komplexnému liberalizačnému scenáru prináša menšie výhody pri pohľade na trh práce. V prípade komplexného liberalizačného scenára sa počíta s vytvorením okolo dvoch miliónov pracovných miest a naopak v prípade tarifného scenára by to bolo len 0,5 milióna pracovných miest. Pokles jednorazovej nezamestnanosti by bol v priemere malý okolo 0,1 % v prípade tarifného scenára. Jednorazový pokles nezamestnanosti vo Veľkej Británii by bol okolo 0,34 % a to vďaka blízkosti s USA, spoločnému vývoju kultúry a spoločnému jazyku.

Tabuľka č. 4: Zmeny počtu pracovných pozícií po prijatí TTIP v závislosti na jednotlivých scenároch

Krajina	Komplexný scenár	Tarifný scenár
Austrália	-52 332	-13 591
Rakúsko	11 638	2 828
Belgicko	4 062	837
Kanada	-101 853	-26 176
Česká republika	22 278	5 527
Dánsko	14 623	3 646
Fínsko	20 066	5 134
Francúzsko	121 566	29 921
Nemecko	181 092	44 831
Grécko	34 277	8 766
Rakúsko	22 613	5 691
Island	-769	-201
Írsko	18 115	4 549
Taliansko	140 979	35 538
Japonsko	-71 833	-19 030
Holandsko	29 535	7 121
Nový Zéland	-6 606	-1 748
Nórsko	-11 541	-3 001
Poľsko	93 333	23 466
Portugalsko	42 521	10 878
Slovenská republika	2 995	3 259
Južná Kórea	-29 841	-7 912
Španielsko	143 098	36 457
Švédsko	35 515	8 241
Švajčiarsko	-18 224	-4 640
Turecko	-94 413	-24 625
Veľká Británia	400 203	106 314
Spojené štáty americké	1 085 501	276 273
Celkom	2 043 178	518 558

Prameň: vlastné spracovanie podľa: FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bartlesmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Z tabuľky č. 4 vidíme, že v dvoch týchto scenároch dochádza k výrazným rozdielom v očakávaných výsledkoch. Výsledkom sú dve odlišné výstupy, ktorých pravdivosť sa potvrdí alebo vyvráti až po uzatvorení finálnej podoby TTIP.

Podľa komplexného liberalizačného scenára dochádza pri odstránení obchodných prekážok k 4-krát väčším výhodám ako pri odstránení ciel. Pri plnej liberalizácii je celkový rast stanovený na viac ako dva milióny pracovných miest a pri zrušení colných taríf o pol milióna. Najväčší rast je očakávaný v USA, a to 1 085 501 pracovných miest. Vo Veľkej Británii sa očakáva rast o 400 203 pracovných miest. Vzhľadom na snahu niektorých politických strán VB opustiť EÚ by tento pozitívny efekt mohol predstavovať motiváciu pre zotrvanie v EÚ. Pre Nemecko by to predstavovalo rast o 181 092 pracovných pozícií a v Taliansku o 140 979. V Nemecku by sa nezamestnanosť znížila jednorazovo o 0,43 %, v USA o 0,71 % a vo Veľkej Británii o 1,27 %. V štátoch, ktoré sú poznačené dlhovou krízou ako sú Španielsko by nezamestnanosť klesla o 0,62 %, v Grécku a Portugalsku o 0,07 % a v Írsku o 0,84 %.

Ekonomická kríza v Európe v rokoch 2008 - 2013 vykazovala jeden z hlavných prejavov nezamestnanosť, a preto rast pracovného trhu je veľkou pridanou hodnotou TTIP.

3.1.3 Dopad TTIP na spoločný obchod EÚ a USA

Vplyv na obchod EÚ

V tejto časti sa pozrieme na zmeny v obchode medzi EÚ a krajinami v jej geografickej blízkosti. Pozrieme sa najmä na krajiny MAGHREBU, s ktorými má EÚ dohodu o voľnom obchode (Euro-stredomorská dohoda) a na Rusko a Bielorusko.

Tabuľka č.5: Zmeny v oblasti obchodu EÚ so susednými krajinami EÚ

Exportér	Importér	Objem obchodu 2010 (v USD mil.)	Komplexný scenár (%)	Liberalizačný scenár (%)
EÚ	MAR	18 028	-5,14	0,94
MAR	EÚ	11 775	-5,39	-0,38
EÚ	TUN	14 818	-4,75	1,33
TUN	EÚ	13 287	-4,41	-0,82
EÚ	DZA	21 656	-4,33	4,11
DZA	EÚ	28 641	-0,98	-0,98
EÚ	EGY	19 851	-5,81	1,35
EGY	EÚ	10 584	-7,67	-0,15
EÚ	RUS	109 586	-7,83	1,57
RUS	EÚ	195 846	-7,75	-1,15
EÚ	BLR	8 641	-5,91	2,59
BLR	EÚ	7 662	-14,34	-0,42

Prameň: vlastne spracovanie podľa: FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bartlesmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.25]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Tabuľka 5 ukazuje, že v tarifnom scenári by sa vývoz z EÚ do krajín hraničiacich so Stredomorím (Maroko, Tunisko, Alžírsko a Egypt), Ruskom a Bieloruskom zvýšil, zatiaľ čo dovoz z týchto krajín by sa znižoval. Pri tomto scenári dochádza k zvýšeniu konkurencieschopnosti európskych spoločností. Ak uvažujeme o komplexnom scenári prevažuje účinok diverzifikácie obchodu: EÚ vývoz do a dovoz z krajín Maghrebu alebo krajín východnej Európy klesá. V našom scenári nie sú ľahko predvídateľné účinky vzhľadom k masívnemu poklesu bariér medzi EÚ a USA.

Ukážeme si ako sa obchod GIIPS štátov s USA ostro zvyšuje vo všetkých prípadoch. Tabuľka č. 6 ukazuje, že toto je obzvlášť vyplývajúce z komplexného scenára. Miery rastu, s výnimkou Írska, kde je už vysoko rozvinutý transatlantický obchod, sú rovnaké ako pri dvojstranných vzťahoch USA s Nemeckom.

Tabuľka č. 6: Zmeny v oblasti obchodu GIIPS krajín s USA

Exportér	Importér	Objem obchodu 2010 (v mil. USD)	Komplexný scenár (%)	Liberalizačný scenár (%)
USA	GRC	1 559	90,43	1,95
GRC	USA	917	90,45	0,60
USA	IRL	8 022	77,03	1,44
IRL	USA	28 424	77,06	1,40
USA	ITA	13 254	91,77	1,71
ITA	USA	28 151	91,75	1,00
USA	PRT	1 068	90,56	1,78
PRT	USA	2 053	90,59	1,01
USA	ESP	11 575	80,18	1,62
ESP	USA	8 724	80,16	0,99

Prameň: vlastne spracovanie podľa: FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bartlesmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.25]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Nakoniec, budeme skúmať zmeny obchodných vzťahov vo VB, ktoré sú zaujímavé, pretože VB, na rozdiel od ostatných členov EÚ, už má veľmi vysoký stupeň hospodárskej integrácie s USA. Nová pozícia VB v EÚ sa často spája s jej silnými vzťahmi s USA.

Tabuľka č. 8: Zmeny v oblasti obchodných vzťahov Veľkej Británie

Exportér	Importér	Objem obchodu 2010 (v mil. USD)	Komplexný scenár (%)	Liberalizačný scenár (%)
GBR	USA	49 347	60,56	0,98
USA	GBR	42 184	60,61	1,38
GBR	CAN	9 400	-1,45	2,67
CAN	GBR	15 929	-1,41	-0,15
GBR	GER	43 583	-40,93	-0,57
GER	GBR	72 052	-40,91	-0,70
GBR	FRA	26 610	-36,41	-0,52
FRA	GBR	34 002	-36,39	-0,52
GBR	ITA	15 268	-41,47	-0,51
ITA	GBR	23 191	-41,46	-0,82
GBR	ESP	13 710	-45,01	-0,61
ESP	GBR	15 690	-45,00	-0,84
GBR	IRL	21 788	-45,97	-0,78
IRL	GBR	19 420	-45,94	-0,43
GBR	JPN	6 277	-13,05	2,25
JPN	GBR	13 243	-13,07	-1,95
GBR	CHN	9 545	-25,56	2,04
CHN	GBR	48 619	-27,57	-3,21

Prameň: vlastne spracovanie podľa: FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bartlesmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.25]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Tabuľka č. 8 ukazuje, že v prípade transatlantickej dohody aj vývoz z VB do USA aj dovoz do VB z USA by prudko rástli. Toto je obzvlášť evidentné pre komplexný scenár. Obchod s Kanadou by bol len nepatrne ovplyvnený. Na porovnanie sa zdá, že integrácia VB v EÚ bude výrazne slabšia v niektorých oblastiach. Inými slovami, prostredníctvom transatlantickej dohody ak by VB ostala členom Európskej colnej únie bolo by to menej prospešné pre VB aj pre ostatné členské štáty EÚ.

Vplyv na obchod USA

Tabuľka č. 9 skúma zmeny v obchode v Severnej Amerike a medzi USA a krajinami BRIC. Niekoľko dôležitých poznatkov je badateľných. Po prvé, TTIP vedie k

diverzifikácii obchodu v rámci severoamerickej dohody o voľnom obchode (NAFTA) medzi USA, Mexikom a Kanadou. Pri komplexnom scenári aj vývoz a aj dovoz pre partnerské krajiny NAFTA v rámci regiónu klesá. Dve krajiny NAFTA - Mexiko a Kanada, ktorých pozícia nebude zvýhodnená vďaka TTIP, sa budú snažiť svoj obchod medzi sebou zintenzívniť. Prístup na trh USA sa pre tieto krajiny stáva menej atraktívny vďaka zvýšenej konkurencii zo strany EÚ, ktorá vedie k značnému nárastu obchodu medzi týmito krajinami. Tento účinok je silný z dôvodu, že prekážky obchodu medzi Mexikom a Kanadou už boli odstránené.

Tabuľka č. 9: Zmeny v oblasti obchodných vzťahov medzi USA a Kanadou

Exportér	Importér	Objem obchodu 2010 (v mil. USD)	Komplexný scenár (%)	Liberalizačný scenár (%)
EÚ	CAN	43 565	14,53	2,82
CAN	EÚ	34 965	10,07	0,00
USA	MEX	142 763	-15,99	-0,82
MEX	USA	221 803	-16,04	1,33
USA	CAN	193 554	-9,32	-0,55
CAN	USA	271 268	-9,32	1,61
MEX	CAN	18 965	83,53	3,10
CAN	MEX	6 692	83,63	3,11
USA	BRA	26 762	-29,45	-0,95
BRA	USA	20 116	-29,72	-2,24
USA	RUS	7 878	-29,40	-1,69
RUS	USA	16 674	-29,16	0,28
USA	IND	15 174	-30,51	-0,99
IND	USA	29 214	-30,75	-0,84
USA	CHN	83 873	-33,35	-1,16
CHN	USA	327 554	-33,38	-1,50
USA	SAF	5 993	-26,69	-2,07
SAF	USA	8 331	-26,53	0,27
USA	BRICS	139 681	-31,78	-1,17
BRICS	USA	401 889	-32,69	-1,38

Prameň: vlastne spracovanie podľa: FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bartlesmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.25]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Je zaujímavé, že TTIP vedie k rozšíreniu obchodu medzi EÚ a Kanadou. Rozhodujúce sú pre tento výsledok geografické pomery. Vzhľadom na geografickú blízkosť USA a Kanady, je práve Kanada ovplyvnená diverzifikáciou obchodu vrátane USA. Tento efekt vedie k vytvoreniu obchodu s krajinami EÚ, ktoré sú geograficky vzdialenejšie, keďže prepravné náklady sú nižšie a nastáva zmena v štruktúre relatívnych nákladov, ktoré vedie k nahradeniu amerického trhu za európsky. To znamená, že finalizácia dohody medzi EÚ a Kanadou, o ktorej sa v súčasnosti rokujeme, by posilnila vzájomný obchod tých krajín, ktorých sa táto dohoda týka, ale zároveň by neeliminovala negatívny účinok diverzifikácie obchodu.

3.2 Aspekty TTIP

Tarifné bariéry

Jedným zo základných bodov rokovania o TTIP je odstránenie colných bariér. Priemerná výška colných sadzieb na tovary importované do EÚ predstavuje 5,2 % a 3,5 % na tovary importované do USA. Napriek tomu, že colné zaťaženie je relatívne nízke, pri danom objeme obchodnej výmeny medzi EÚ a USA ide o nezanedbateľnú záťaž.

EÚ uplatňuje pri dovoze vybraných poľnohospodárskych a potravinárskych produktov najvyššie colné sadzby. Maximálne sadzby v oblasti priemyselných výrobkov sa vzťahujú 22 % na nákladné autá, 17 % na vybrané výrobky obuvníckeho priemyslu, 14 % na audiovizuálne produkty, a 12 % na oblečenie. V oblasti poľnohospodárskych a potravinárskych produktov sú maximálne sadzby pomerne nižšie s výnimkou spracovaných poľnohospodárskych produktov ako napr. clá na tabak sú 350 %. USA majú v porovnaní s EÚ vyššie marginálne sadzby zavedené na vybrané importované priemyselné produkty v sektorech ako textil 40 %, oblečenie 32 %, koža a obuv 56 %.

Tieto marginálne sadzby sa dotýkajú len 2 % importovaných obchodných tovarov do EÚ a 0,8 % do USA.

V tabuľkách uvádzame prehľad najvyšších priemerných colných sadzieb a priemerných colných sadzieb uvalených na najobchodovanejšie tovary.

Tabuľka č. 10: Komodity najviac zaťažené clami pri dovoze do EÚ

Komodita	Priemerné clo (%)	Podiel na dovoze (%)
Mliečne výrobky	48,2	<0,1
Živočíšne produkty	22,2	0,5
Cukor a cukrovinky	21,6	0,2
Nápoje a tabak	20,0	0,7
Obilniny a prípravky	14,3	0,5

Prameň: vlastne spracovanie podľa: **Prameň:** vlastné spracovanie podľa: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.31]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Tabuľka č. 11: Komodity najviac zaťažené clami pri dovoze do USA

Komodita	Priemerné clo (%)	Podiel na dovoze (%)
Mliečne výrobky	20,3	0,1
Nápoje a tabak	15,6	1,2
Oblečenie	11,7	4,3
Cukor a cukrovinky	10,3	0,2
Textily	7,9	2,0

Prameň: vlastne spracovanie podľa: **Prameň:** vlastné spracovanie podľa: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.31]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Tabuľka č. 12: Zaťaženie najviac dovážaných komodít do EÚ

Komodita	Priemerné clo (%)	Podiel na dovoze (%)
Ropa	2,0	18,4
Minerály a kovy	2,0	15,4
Elektrické stroje	2,8	11,4
Neelektrické stroje	1,9	10,9
Chemikálie	4,6	10,0

Prameň: vlastne spracovanie podľa: **Prameň:** vlastné spracovanie podľa: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.31]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Tabuľka č. 13: Zaťaženie najviac dovážaných komodít do USA

Komodita	Priemerné clo (%)	Podiel na dovoze (%)
Neelektrické stroje	1,2	13,9
Ropa	1,4	13,6
Elektrické stroje	1,7	13,6
Minerály a kovy	1,7	11,7
Chemikálie	2,8	11,1

Prameň: vlastne spracovanie podľa: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.31]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Netarifné bariéry

Odstránenie netarifných bariér predstavuje snahu o dosiahnutie zhody pri vzájomnom uznávaní, resp. čiastočnej alebo úplnej harmonizácii štandardov, noriem a regulácií. Pozitívne dopady úplnej liberalizácie (úplne odstránenie colných a netarifných bariér) obchodu medzi EÚ a USA na priemerný hospodársky rast oboch strán by mohli byť 23 krát vyššie ako v porovnaní scenára, ktorý ráta len so zrušením colných poplatkov. Tieto zistenia odhaduje analýza Bertelsmann Stiftung.

Bezpečnostné štandardy, ochrana zdravia a práva spotrebiteľov

Vláda a regulačné orgány majú za cieľ chrániť občanov pred rizikami ohrozujúcimi ich zdravie, bezpečnosť a životné prostredie. Snažia sa ochrániť občanov pred bezohľadnými obchodnými praktikami a udržať zdravý finančný systém. Podnik, ktorý má za cieľ predávať svoje produkty v inej krajine, musí splniť právne predpisy uplatňované v danej krajine, ako aj predpisy, ktoré sa uplatňujú na jeho domácom trhu.

Pri rozdielnych reguláciách sa môže skomplikovať obchod troma spôsobmi:

1. Zbytočné bariéry: regulácia vyžaduje vyrábanie produktov určitým konkrétnym spôsobom, z toho dôvodu môže znemožniť zahraničnému podniku predaj svojich produktov.
2. Zbytočné náklady: vplyvom regulácie sa môže stať, že účinné konkurovanie na trhu sa pre zahraničný produkt stane priveľmi nákladným.
3. Zbytočná duplicita: známe sú prípady obchodovania medzi USA a EÚ. Spoločnosti sú schopné predávať vlastné tovary na oboch trhoch, ktoré musia zároveň spĺňať

požiadavky dvoch odlišných regulačných súborov. Teda v takomto prípade sa jedná o dva rozličné súbory nákladov, ktoré zdražujú obchodovanie a znižujú objem hospodárskej aktivity.

Predkladáme pohľad na TTIP z dvoch úrovní, a to na jednej strane z politického hľadiska a z druhej strany z pohľadu reakcií širokej verejnosti, médií a záujmových združení.

1. Z politického hľadiska prevažná väčšina členských krajín EÚ na oficiálnej vládnej úrovni podporuje uzatvorenie dohody TTIP. Cieľom je nielen ekonomický rozmer, ale taktiež posilnenie transatlantickej spolupráce medzi EÚ a USA. Medzi hlavných priaznivcov, ktorý sú za prijatie TTIP sú Veľká Británia, Švédsko, Holandsko, Dánsko, Belgicko, Nemecko, Portugalsko, Poľsko a Česká republika. Napriek všeobecnej zhode v podpore TTIP existuje aj odpor, ktorý sa prejavuje aj na vládnej úrovni. Rakúsko sa v poslednej dobe prejavuje silný protitlak k TTIP. Taktiež v prípade Grécka sa dá očakávať, že novozvolená vládna zostava sa postaví k TTIP negatívne. Vyhlásila to ešte v pozícii opozície v predvolebných programoch. Dá sa predpokladať, že celkový postoj k TTIP v Grécku sa môže ešte tvarovať.
2. Hľadisko postojov a reakcií verejnosti členských krajín EÚ závisí vo veľkej miere od stupňa transparentnosti procesu negociácií TTIP, ako aj prístupu vládneho sektoru k informovanosti širokej verejnosti o vývoji rokovaní k TTIP.

V Českej republike, ale aj napríklad vo Fínsku je veľmi dobrá spolupráca s verejnosťou. V Českej republike sa vytvorila pracovná skupina k TTIP. V tejto pracovnej skupine sú zastúpené MZV CZ, HK CZ, MP CZ, Zväz priemyslu a dopravy CZ a taktiež ďalšie vybrané asociácie a združenia, ktoré sa zaoberajú americkým trhom ako napr. Asociácia chemického priemyslu. Vzhľadom na vnútropolitickú citlivosť témy TTIP vo Fínsku sa pokladá za významné venovať pozornosť otvorenosti a transparentnosti počas rokovaní. MZV Fínska pripravuje v pravidelných intervaloch verejné zasadnutia, ktoré informujú o rokovaniach TTIP. Severské krajiny EÚ aktívne spolupracujú s verejnosťou, a preto v týchto krajinách nie sú viditeľné negatívne reakcie na pripravovanú dohodu TTIP.

Nemecká verejnosť aj napriek aktivitám vlády DE, kde ministerstvá podporujú podpis TTIP, je ovplyvňovaná médiami. Média zdôrazňujú skôr negatívnu stránku TTIP ako napríklad chlórové kurčatá, geneticky modifikované potraviny, geografické označenia,

zhoršenie ochrany v práci, ochrana osobných údajov, ochrana duševného vlastníctva, a pod.⁵⁵

Tabuľka č. 14: Prehľad podpory TTIP v ČK EU k 11/2014 podľa údajov Eurobarometru (v %)

Krajina	Za	Proti	Nerozhodnutí
EÚ priemer	58	25	17
Belgicko	66	26	8
Bulharsko	64	14	22
Chorvátsko	67	23	10
Cyprus	59	25	16
Česká republika	62	25	13
Dánsko	71	17	12
Estónsko	72	11	17
Fínsko	62	21	17
Francúzsko	50	33	18
Grécko	61	32	7
Holandsko	74	18	8
Írsko	71	15	14
Lotyšsko	66	18	16
Litva	79	9	12
Luxembursko	40	43	17
Maďarsko	62	28	10
Malta	75	11	14
Nemecko	39	41	20
Portugalsko	60	23	17
Rakúsko	75	11	14
Slovensko	62	26	12
Slovinsko	57	31	12
Španielsko	63	19	18
Švédsko	59	26	15
Taliansko	58	22	20
UK	65	19	16

Prameň: MZV.SK : *Informácia o stave rokovaní o dohode o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými*. 2015. [online]. [cit. 2016.03.31]. Dostupné na internete: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/11855/TTIP+do+RVPEI.pdf/fb9e30aa-8a7f-425a-a74c-2bbf1498f24>>

⁵⁵MZV.SK : *Informácia o stave rokovaní o dohode o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými*. 2015. [online]. [cit. 2016.03.31]. Dostupné na internete: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/11855/TTIP+do+RVPEI.pdf/fb9e30aa-8a7f-425a-a74c-2bbf1498f24>>

3.3 Predpokladané dopady TTIP na Slovensko

Dôležitým prvkom pre posilnenie slovensko-amerických obchodno-politických vzťahov s pozitívnym vplyvom aj na makroekonomické ukazovatele SR predstavuje TTIP. SR očakáva po uzatvorení dohody o voľnom obchode zvýšený príliv priamych zahraničných investícií z USA, ďalej etablovanie sa slovenských výrobkov (automobilového priemyslu, elektrotechniky, hutníctva, strojárstva, chemického priemyslu) a zlepšenie možnosti vývozu domácich agrokomodít na trh USA.⁵⁶

Pri posudzovaní dopadov na ekonomiku SR sme pracovali s údajmi zo štúdie *“Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR”*, ktorú vypracovala Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) v roku 2014.

Do prieskumu sa zapojilo 453 respondentov, pričom 323 respondentov predstavovalo malé podniky (do 50 zamestnancov), 101 stredné podniky (51-250 zamestnancov) a 29 veľké podniky (nad 250 zamestnancov). V čase realizácie prieskumu vedela o TTIP takmer polovica (43%) zo všetkých zúčastnených respondentov. Na základe tohto sa odhaduje, že v prípade odstránenia bariér môže dôjsť k nárastu tržieb o 17%, zamestnanosti o 7,8 % exportu o 20 % až 24 % a importu o 17 % až 23 %. Respondenti, ktorí sa zúčastnili prieskumu reprezentovali skupinu podnikov, ktoré sú orientované na zahraničný obchod a preto aby sa získali realistické odhady za celú ekonomiku bolo potrebné dáta z prieskumu transformovať. PAS sa preto rozhodla, že najvhodnejším ukazovateľom pre úpravu týchto dát bude pomer exportu pripadajúceho na jedného zamestnanca.⁵⁷

3.3.1 Prognóza vývoja exportu a importu na základe modelu PAS

PAS musela extrapolovať odvodené rozdelenie firiem v SR, aby získala reprezentáciu celej ekonomiky a jeho predpokladaným výsledkom v prípade odstránenia bariér bude nárast tržieb o 2,5%, zamestnanosti o 1,19 %, exportu o 3,10 % a importu o 2,93 %.

⁵⁶ MHSR. *Dohoda medzi EÚ a USA o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve – TTIP*. 2016. [online]. [cit. 2016.03.25]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/11272-menu/144665s>>

⁵⁷ FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal? In: *Bartlesmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>

Očakávaný nárast obratu cezhraničného obchodu bude predstavovať 3,02 %. Pre SR ekonomiku by uzatvorenie dohody TTIP mohlo predstavovať prínos až o 3,6 miliardy eur.

Tabuľka č. 15: Vývoj exportu, importu a obchodnej bilancie SR voči USA za rok 2009 až 2012 doplnený o prognózu na rok 2013 až 2018 (mil. EUR)

USA bez TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR	426	729	897	1 169	1 350	1 508	1 628	1 727	1 811	1 886
Dovoz do SR	436	433	512	521	548	567	587	606	625	645
Saldo	10	296	385	648	802	941	1 041	1 121	1 186	1 242
Obrat	862	1 162	1 409	1 690	1 897	2 074	2 215	2 333	2 436	2 531
USA s TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							1 650	1 768	1 867	1 950
Dovoz do SR							593	617	640	661
Saldo							1 057	1 151	1 227	1 289
Obrat							2 243	2 385	2 507	2 612
USA- prínos TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							22	41	55	64
Dovoz do SR							6	11	15	17
Saldo							16	30	41	47
Obrat							28	52	70	81

Prameň: vlastné spracovanie podľa: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Tabuľka č. 16: Vývoj exportu, importu a obchodnej bilancie SR voči EÚ za rok 2009 až 2012 doplnený o prognózu na rok 2013 až 2018 (mil. EUR)

EÚ bez TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR	34 040	40 652	48 072	51 989	55 762	58 705	61 329	63 702	65 953	68 145
Dovoz do SR	26 486	30 887	35 950	37 261	39 291	40 832	42 350	43 786	45 210	46 633
Saldo	7 554	9 765	12 122	14 728	16 472	17 873	18 979	19 915	20 744	21 512
Obrat	60 526	71 539	84 022	89 250	95 053	99 538	103 678	107 488	111 163	114 778
EÚ s TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							62 065	65 039	67 734	70 189
Dovoz do SR							42 790	44 583	46 267	47 846
Saldo							19 274	20 456	21 466	22 344
Obrat							104 855	109 623	114 001	118 035
EÚ- prínos TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							736	1 338	1 781	2 044
Dovoz do SR							440	797	1 058	1 212
Saldo							296	541	723	832
Obrat							1 176	2 135	2 839	3 257

Prameň: vlastné spracovanie podľa: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Tabuľka č. 17: Vývoj exportu, importu a obchodnej bilancie SR voči ostatným krajinám za rok 2009 až 2012 doplnený o prognózu na rok 2013 až 2018 (mil. EUR)

Ostatné bez TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR	5 255	6 891	7 814	8 986	9 771	10 446	10 995	11 479	11 921	12 340
Dovoz do SR	11 853	16 174	19 306	20 806	22 328	23 497	24 546	25 494	26 394	27 270
Saldo	6 598	9 283	11 492	11 820	12 558	13 051	13 551	14 014	14 473	14 930
Obrat	17 108	23 065	27 120	29 792	32 099	33 943	35 541	36 973	38 315	39 610
Ostatné s TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							11 154	11 769	12 307	12 784
Dovoz do SR							24 890	26 118	27 225	28 225
Saldo							13 736	14 349	14 918	15 440
Obrat							36 043	37 887	39 532	41 009
Ostatné - prínos TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							158	289	386	444
Dovoz do SR							344	625	831	954
Saldo							185	335	445	510
Obrat							502	914	1 218	1 399

Prameň: vlastné spracovanie podľa: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Viacero štúdií sa zaoberalo aj vzťahom dvoch ukazovateľov a to rastom HDP a rastom zamestnanosti. Výsledky samozrejme závisia od viacerých faktorov avšak vo všeobecnosti možno zhrnúť, že elasticita zamestnanosti (voči HDP) dosahuje hodnoty v rozmedzí 0,3 až 0,5. SR sa nachádza v rozmedzí 0,2 a 0,3. Táto štúdia si vybrala konzervatívnejší odhad hodnotu 0,3 a pri jej aplikovaní dospela k záveru, že rast zamestnanosti o 1,19% môže byť dosiahnutý len vtedy, ak HDP narastie o 3,96 %. Ďalším prístupom k odhadu vplyvu TTIP na rast HDP je zmena cezhraničného obchodu. Konzervatívnym odhadom dôjde k nárastu obratu cezhraničného obchodu o 3,02 % čo by malo v prípade SR znamenať nárast HDP o 4,22 %.

Tabuľka č. 18: Vývoj zamestnanosti v SR za rok 2009 až 2012 doplnený o prognózu na roky 2013 až 2018 (tis. osôb)

	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Bez										
TTIP	2 366	2 318	2 315	2 329	2 326	2 322	2 316	2 315	2 315	2 320
S										
TTIP	2 366	2 318	2 315	2 329	2 326	2 322	2 327	2 334	2 340	2 348
Prínos										
TTIP	0	0	0	0	0	0	11	19	25	28

Prameň: vlastné spracovanie podľa: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Tabuľka č. 19: Vývoj miery nezamestnanosti v SR za rok 2010 až 2012 doplnený o prognózu na roky 2013 až 2018 (%)

	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Bez									
TTIP	14,3%	14,0%	13,3%	13,5%	13,7%	14,0%	14,0%	13,9%	13,8%
S									
TTIP	14,3%	14,0%	13,3%	13,5%	13,7%	13,6%	13,3%	13,0%	12,7%
Prínos									
TTIP	0,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,4%	-0,7%	-0,9%	-1,0%

Prameň: vlastné spracovanie podľa: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Výsledky modelu (3,96 % až 4,22 % HDP v prípade úplného odstránenia bariér) porovnané s dostupnými odhadmi a dospelo sa k záveru, že sú konzistentné. SR bol nezávisle prognózovaný rast HDP na úrovni až 4,21 %.

Mnohé podniky, ktoré neexportujú priamo do USA budú taktiež profitovať z TTIP a to nepriamo nárastom predaja medziproduktov a služieb spoločnostiam, ktoré obchodujú s krajinami USA. Do USA smeruje len malá časť exportu zo SR iba 1,9% a pri importe je tento podiel ešte nižší len 0,9 %. V prípade úspešnej dohody TTIP je možné predpokladať nárast exportu zo SR do USA o 3,4 % a importu o 2,6 %. Prínos pre SR by teda vyplýval

prevažne z nárastu vnútro - firemného obchodu (nárastu subdodávok). Efekt priameho nárastu obchodu s USA odhaduje v roku 2018 na 52 mil. eur v prospech vývozu zo SR a 17 mil. eur v prospech dovozu. Pri takomto náraste dochádza aj k vytvoreniu až 400 nových pracovných miest. Podľa štúdie by však malo dôjsť aj k nárastu vývozu a dovozu do zvyšných krajín EÚ. Očakávaný nárast exportu zo SR do krajín EÚ predstavuje v roku 2018 2,04 miliardy eur a nárast importu 1,19 miliardy eur. Vo vzťahu SR k ostatným krajinám ide o zvýšenie exportu o 425 mil. eur, importu o 900 mil. eur a vytvorenie okolo 7,9 tisíca pracovných miest.

SR bude viac obchodovať s Nemeckom, ČR, Maďarskom a Poľskom, pretože tieto krajiny sú dôležitým článkom v nepriamom obchodnom reťazci medzi SR a USA. Po prijatí dohody TTIP by mala slovenská ekonomika dosiahnuť pozitívne prínosy.

3.3.2 Dopady TTIP na vybrané priemyselné odvetvia SR

Podľa mnohých odborníkov z TTIP dohody bude ťažiť hlavne chemický, farmaceutický, automobilový, strojársky, poľnohospodársky a potravinársky priemysel. S veľkou pravdepodobnosťou služby ako sú preprava, zostanú nedotknuté reformami, ktoré by priniesli väčšiu súťaž a zaznamenali prínos pre obe ekonomiky a v celom svete. Podľa prezidenta Slovenskej asociácie malých podnikov Vladimíra Sirotku 300-tisíc malých a stredných podnikov generuje iba 18 % z celkového exportu SR, preto sa očakáva, že dovoz lacnejších surovín a komponentov pomôže podnikom stať sa konkurencieschopnejším a teda zvýšiť aj ich export. V rámci tejto podkapitoly sme si na zhodnotenie dopadov TTIP preto vybrali automobilový priemysel, chemický a energetický priemysel.

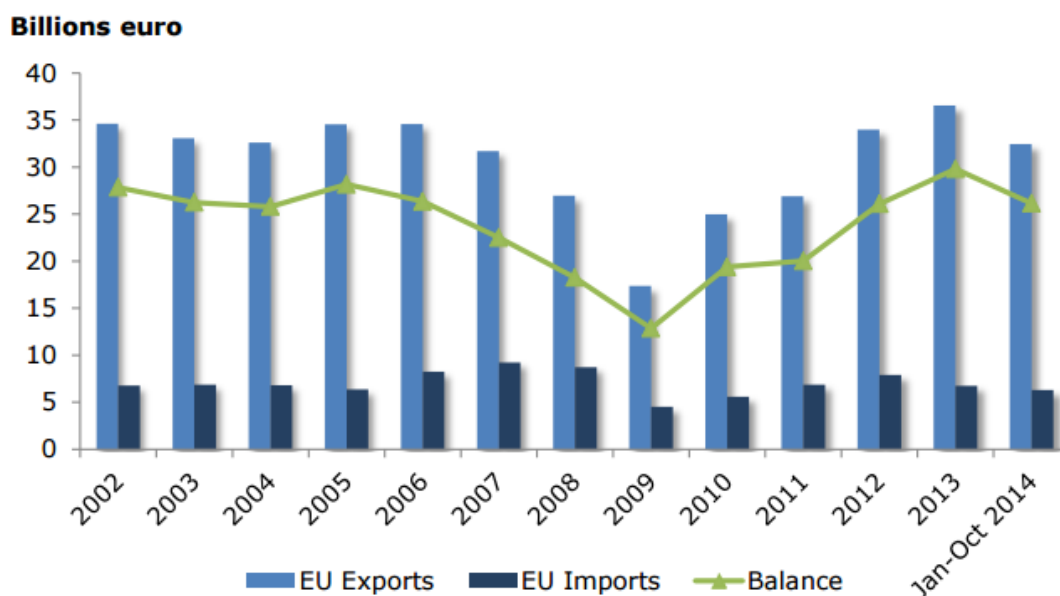
Automobilový priemysel

Automobilový priemysel má strategický význam pre výroby v EÚ. EÚ je jedným z najväčších výrobcov motorových vozidiel na celom svete. Podľa medzinárodnej organizácie OICA bolo v roku 2013 vyrobených v členských štátoch EÚ viac ako 16 miliónov vozidiel. V tomto roku bolo 35 % z celkovej produkcie motorových vozidiel EÚ vyrobených v Nemecku, ďalej vo Španielsku (13 %), vo Francúzsku (11 %), vo Veľkej Británii (10 %) a v Českej republike (7 %). Viac ako 20 % produkcie bolo pripísaných novým členským štátom zo strednej a východnej Európy. EÚ bola v roku 2013 aj

najväčším investorom v oblasti výskumu a vývoja. Údaje poskytnuté ACEA ukazujú, že až 2,2 mil. ľudí má záujem pracovať v oblasti automobilového priemyslu. EÚ vyváža 4 z 10 vyrobených motorových vozidiel. V posledných rokoch EÚ v automobilovom priemysle vytvára veľký obchodný prebytok. USA je najväčším trhom pre automobilových vývozcov EÚ (nasleduje Čína, Rusko a Turecko).

V grafe č. 3 vidíme vývoj obchodných tokov medzi USA a EÚ v nedávnej minulosti. V roku 2013 bolo dovozených na trh USA asi takmer 1 milión motorových vozidiel a vyvozených z USA asi 220 000 motorových vozidiel.

Graf č. 3: Vývoj obchodu motorových vozidiel medzi EÚ a USA za roky 2002 - 2014

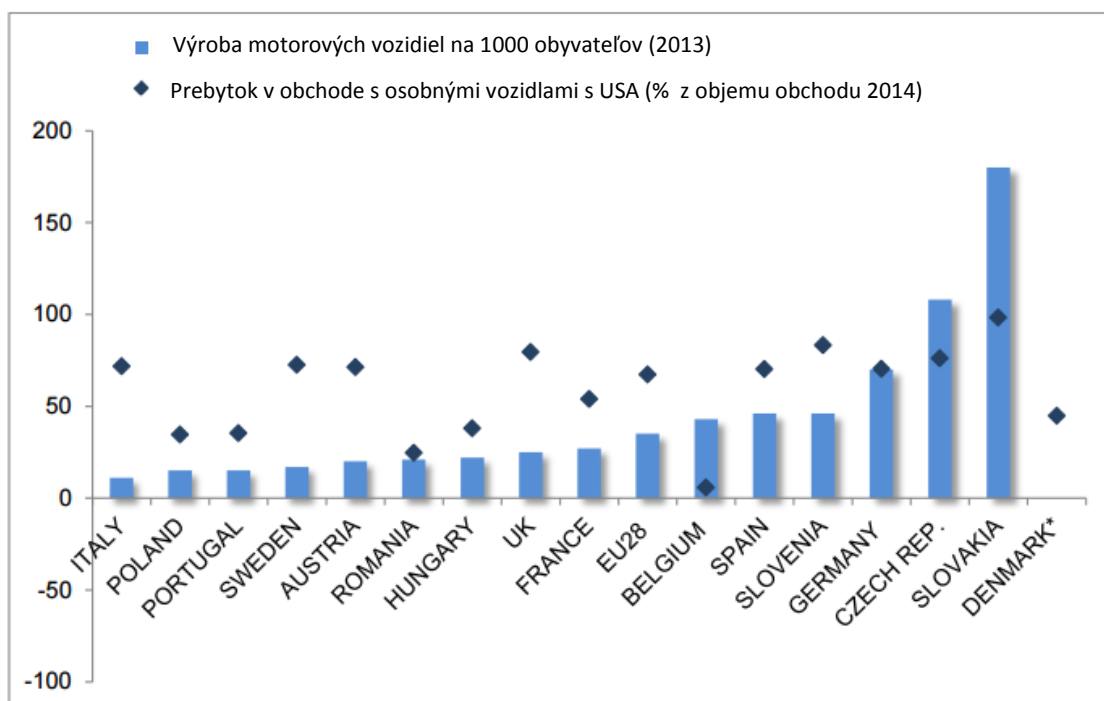
Prameň: EUROPA.EU : *TTIP: Challenges and Opportunities for the Internal Market and Consumer Protection in the Area of Motor Vehicles*. 2015. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542234/IPOL_STU\(2015\)542234_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542234/IPOL_STU(2015)542234_EN.pdf)>

V roku 2013 tvorili viac ako tri štvrtiny automobilového vývozu EÚ do USA osobné automobily, a 18 % súčiastok a príslušenstva. Dovoz do EÚ tvoril asi 66% osobné automobily a 22 % diely a príslušenstvo. 54 % dovozu a 70 % vývozu cestných vozidiel sa pripisuje Nemecku.

V prípade automobilového priemyslu existuje mnoho potenciálnych dôvodov premiestnenia výroby (blízkosť trhu, popredajný servis, zníženie rizík meny,...).

Transatlantický obchod je často spájaný s vysokými dodatočnými nákladmi, ktoré spôsobujú, že cena konečného výrobku je oveľa vyššia. Dopravná náklady, náklady spojené s kurzovými rizikami, tarifné a netarifné obchodné bariéry sú významnými dôvodmi premiestnenia výroby do iných krajín. Hlavným cieľom TTIP dohody je zjednotenie týchto nákladov, ktoré vznikajú pri clách a netarifných prekážkach, rôznych spôsobov testovania, klasifikácií a výrobných normách. Predpisy v USA a EÚ, ktoré sa týkajú bezpečnosti automobilov sú odlišné, pričom v konečnom dôsledku poskytujú porovnateľnú úroveň bezpečnosti. Podľa osobitného európskeho schvaľovacieho systému je možné už v súčasnosti používať automobily schválené v USA. Cieľom Európskej komisie je dosiahnuť prostredníctvom TTIP dohody, aby regulačné orgány formálne uznali, že pokiaľ ide o bezpečnosť je do veľkej miery totožná. Malé odlišnosti môžeme vidieť napr. pri požiadavkách na bezpečnosť v súvislosti s zámkami dverí, riadením, brzdami, bezpečnostnými pásmi, svetlami a elektricky ovládanými oknami. Avšak mnohé z týchto požiadaviek by mohli byť formálne uznané, že poskytujú rovnakú úroveň bezpečnosti.

Graf č. 4: Úloha USA ako obchodného partnera pre automobilový priemysel v členských krajinách EÚ

Prameň: EUROPA.EU : *TTIP: Challenges and Opportunities for the Internal Market and Consumer Protection in the Area of Motor Vehicles*. 2015. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542234/IPOL_STU\(2015\)542234_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542234/IPOL_STU(2015)542234_EN.pdf)>

V grafe č. 4 vidíme úlohu USA ako obchodné partnera a zobrazujúce obchodné a výrobné údaje. Nemecko predstavuje najväčšieho výrobcu cestných vozidiel, avšak existujú aj iné členské štáty, ktoré by mohli očakávať zisky z TTIP dohody. Obchodné zisky by mali byť vysoké v relatívnom vyjadrení (t.j. ako podiel na HDP) napr. Slovensko vyrába najväčší počet motorových vozidiel na 1000 obyvateľov zo všetkých členských štátov EÚ. V súčasnosti je aj členským štátom s najvyšším prebytkom cestných vozidiel pri obchode s USA. Ďalšie krajiny, ktoré budú profitovať z TTIP dohody, podľa rôznych štúdií sú Česká republika, Slovinsko a Španielsko.

Zhodnotenie dopadov TTIP v automobilovom priemysle

Závery štúdií Francois (2013) a Felbermayr et al. (2013) uvádzajú, že prevažná časť na rast prosperity v TTIP bude prameniť zo zníženia netarifných bariér. Cieľom by preto malo byť, aby TTIP presahovala rozsah liberalizácie obchodu, ktoré boli uzavreté v predchádzajúcich obchodných zmluvách medzi EÚ a ostatnými krajinami. Avšak liberalizácia obchodu by mala byť dosiahnutá len v súlade s EÚ nariadeniami (reguláciami) a bez obety bezpečnosti vozidiel a environmentálnych štandardov. V celku, analýza prezentovaná v tejto štúdii poukazuje na mimoriadny záujem EÚ uzavrieť TTIP, ktorá zahŕňa záväzok zmluvných strán o podpore aproximácii zákonov bez obety bezpečnosti vozidiel a životného prostredia. Očakávané účinky na obchod a výrobu výrazne závisia od rozsahu v akom môžu byť netarifné bariéry znížené alebo eliminované. Existuje rad netarifných bariér, ktoré by nemali byť odstránené, pretože sú spôsobené rozdielmi v spotrebiteľskom vkuse alebo vodičskými návykmi. Ďalej, niektoré netarifné bariéry sú spôsobené rozdielmi v predpisoch, ktoré vedú k rôznym úrovniam bezpečnosti výrobku alebo ochrany životného prostredia. Zdá sa však, že existuje podstatný rozsah netarifných bariér, ktoré by mohli byť vzájomne uznávané alebo zjednotené, pretože vyplývajú z rozdielov v právnych systémoch, ale vedú k podobným výsledkom v regulačných podmienkach bezpečnosti alebo ochrany životného prostredia.

Eliminácia týchto netarifných bariér by priniesla značné dobré podmienky a obchodné zisky ako je znázornené v štúdii Francois et al. (2013):

- Vývoz EÚ do USA by sa zvýšil o 13,7 % po desiatich rokoch, aj keď len 98 % taríf bude eliminovaných. Vývoz USA do členských krajín EÚ by sa zvýšil o 109,5 %. Celkový efekt na produkciu EÚ v automobilovom priemysle by bol negatívny s výsledkom -0,65 %, zatiaľ čo americká produkcia by sa zvýšila o 1,76 %.

- Ak sa podarí vyjednávacím stranám dosiahnuť úspešnú dohodu, kde bude eliminovaných 25 % netarifných bariér (a 50 % netarifných bariér z oblasti verejného obstarávania) potom vplyv tejto zmluvy bude na automobilový priemysel EÚ významný a pozitívny. Objem produkcie automobilového priemyslu EÚ by bol vyšší o 1,54 % do desiatich rokov v prípade neuzavretia TTIP. Celkový vývoz motorových vozidiel mimo EÚ by sa zvýšil o 42 % alebo 95 miliárd eur. Nárast dovozu mimo EÚ by bol o 43 % alebo 79 miliárd eur. Vývoz EÚ do USA by sa zvýšil o 148,7 % a dovoz z USA by bol o 346,8 % vyšší ako v základnom scenári.
- Najväčšie účinky na obchod v automobilovom priemysle sa očakáva v Nemecku, pretože viac ako polovica súčasného obchodu s motorovými vozidlami medzi EÚ a USA je kvôli nemeckým výrobcam. Felbermayr et al. (2013) analyzovali potenciálny účinok TTIP na nemeckú ekonomiku. Zistili, že produkcia v nemeckom automobilovom priemysle by sa zvýšila o 1,2 % a 4,3 miliardy eur kvôli TTIP.

Z porovnania oboch scenárov vyplýva, že v rokovaníach TTIP o motorových vozidlách a ich súčiastok je EÚ agresívna vo vyjednávaní a snaží sa chrániť si celkové záujmy. Veľkosť a dokonca znamení celkového účinku závisia na stupni liberalizácie obchodu, ktorý môže byť dosiahnutý. Napriek tomu výsledky týchto kvantitatívnych štúdií treba vnímať s opatrnosťou. Odhady sa spoliehajú na širokú škálu predpokladov, z ktorých mnohé sú často diskutabilné. Napriek tomu ekonomická teória naznačuje, že liberalizácia obchodu by mala viesť k pozitívnym účinkom dobrých životných podmienok a veľkosť týchto účinkov závisí od stupňa liberalizácie obchodu. Účinok TTIP na obchodné toky medzi EÚ a ďalšími krajinami závisí od pozitívnych impulzov, ktoré TTIP môže generovať pre hospodárstvo EÚ. Regulačná spolupráca a záväzok rozvíjať spoločné normy v oblasti motorových vozidiel a ich častí majú potenciál na posilnenie postavenia EÚ a USA ako výrobcov automobilových produktov po celom svete. Regulačná spolupráca a odstránenie necolných bariér by mala ísť ďaleko nad úroveň, ktorá bola dosiahnutá v minulých dohodách o voľnom obchode EÚ, ako je s Južnou Kóreou alebo CETA s Kanadou. V rovnakej dobe, prednosť by mala byť stále venovaná zachovaniu vysokej úrovne bezpečnosti cestujúcich a ekologických noriem prevládajúcich v súčasnosti v EÚ.⁵⁸

⁵⁸EUROPA.EU : *TTIP: Challenges and Opportunities for the Internal Market and Consumer Protection in the Area of Motor Vehicles*. 2015. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542234/IPOL_STU\(2015\)542234_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542234/IPOL_STU(2015)542234_EN.pdf)>

Podľa riaditeľa Zväzu automobilového priemyslu SR (ZAP SR) Jána Pribulu európsky automobilový priemysel podporuje prijatie TTIP dohody. Podotkol a zdôraznil, že podľa vypracovanej dopadovej štúdie EÚ by úplné odstránenie netarifných obchodných bariér viedlo v rokoch 2017 až 2027 k rastu exportu automobilov z EÚ do USA až o 149 %. Tento nárast by mal veľký význam aj pre slovenské hospodárstvo. Hlavné výhody pre slovenský automobilový priemysel vidí v náraste exportu hotových výrobkov a importe dielov z USA. Negatívny faktor pre producentov v zmysle nárastu konkurencie sa bude podľa J. Pribulu odvíjať od marketingu amerických spoločností a ich schopnostiam prispôbiť sa európskemu trhu.

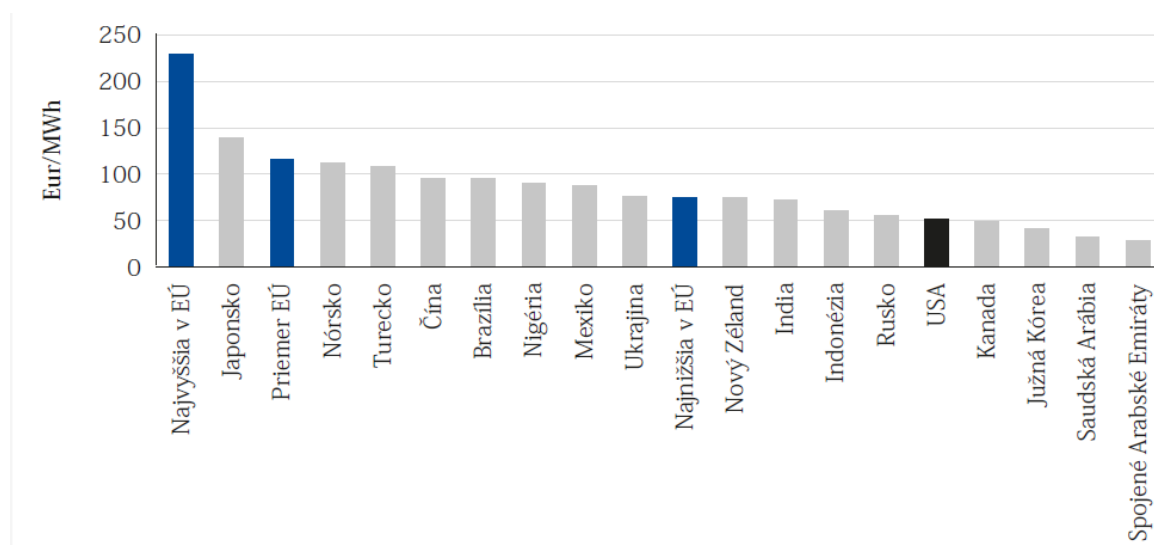
Chemický priemysel

Oblasť chemických látok nie je rovnako regulovaná v EÚ ako v USA. Podľa európskych predpisov musia byť všetky chemické látky predávané v EÚ registrované Európskou chemickou agentúrou. Naopak v USA sú tieto požiadavky menej striktné pričom, ale obe krajiny dbajú na bezpečnosť týchto produktov rovnako. Teda nám tu vzniká priestor na lepšiu koordináciu. Dohoda regulačných orgánov, by znamenala neopakovanie niektorých testov pri posudzovaní tých istých chemických látkach, toho istého produktu v tom istom čase a pri výmene informácií. Regulačné orgány a mnohé podniky by teda ušetrili náklady, ktoré musia vynakladať pri opakovaní a posudzovaní týchto testov. Regulačné orgány by mohli dospieť aj k celosvetovej dohode o klasifikácii a označovaní rôznych chemických látok, čím by sa uľahčilo obchodovanie v celosvetovom meradle.

Energetický priemysel

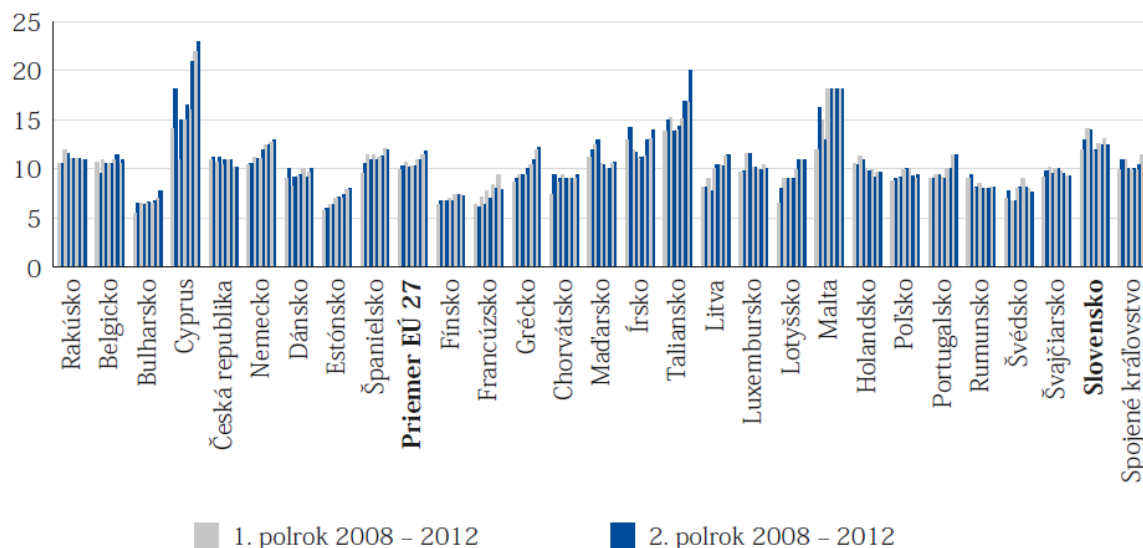
Energetický priemysel a špeciálne ceny energií, sú veľmi citlivou témou pre slovenských podnikateľov. Oproti USA a veľkej časti členov EÚ v oblasti nákladov za spotrebované energie sú producenti na Slovensku z hľadiska konkurencieschopnosti znevýhodnení. Slovensko by malo podporovať aktivity smerujúce k rozšíreniu ponuky dodávateľov energií a diverzifikácii zdrojov.

Graf č. 5: Porovnanie koncových cien elektrickej energie pre priemysel v EÚ a USA

Prameň: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Graf č. 6: Porovnanie koncových cien elektrickej energie pre priemysel v SR a EÚ

Prameň: KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

Na sektorovej diskusii o energetike sa profesor pre energetiku Timothy R. Carr vyjadril na, že zvýšenie ťažby bridlicového plynu za posledných 10 rokov prudko znížilo ceny energetických surovín a hlavne zemného plynu. Priemerná cena plynu je v súčasnej dobe v USA 3 až 4-krát nižšia ako v EÚ. Bridlicový plyn pre európsky priemysel je podľa L. Vašákovej zo Zastúpenia Európskej komisie na SR veľkou výzvou. Jednou z hlavných priorít EÚ je riešenie energetickej bezpečnosti. Európska komisia neodmieta žiaden zdroj energie, ale za predpokladu, že budú dodržané príslušné environmentálne štandardy najmä v oblasti ochrany vôd. V Európe sa podľa odhadov nachádza 16 miliárd m³ bridlicového plynu. Avšak ani pri optimálnom scenári jeho ťažba nepokryje spotrebu plynu v EÚ a rozhodne nie v blízkej budúcnosti. Európska komisia má teda záujem o uvoľnenie reštrikcií pri jeho importe z USA, k čomu by mohla TTIP dohoda prispieť. K. Takáč zo spoločnosti RWE Gas Slovensko upozornil, že pokiaľ ide o jeho dovoz na SR je jeho pozitívny prínos založený na spôsobe jeho dopravy cez Atlantik a ďalej do vnútrozemia. V EÚ chýba v súčasnej dobe infraštruktúra pre distribúciu amerického bridlicového plynu na Slovensko.⁵⁹

3.4 Zhodnotenie aktuálneho stavu

Rokovania o TTIP dohode trvajú už od roku 2013, avšak za posledných sedem mesiacov sa rokovania zintenzívnili. Cieľom Európskej únie je podpísať dohodu do konca tohto roku. Ako hlavný dôvod, čo najskôr uzavrieť dohodu vidí EÚ práve sa blížiacich voľbách, pretože republikánsky favorit Donald Trump má voči dohode o voľnom obchode výhrady. Viac si všíma dohodu s ázijskými krajinami (Transpacifické partnerstvo). V súčasnej dobe sa pravidelne stretávajú a sú v telefonickom kontakte eurokomisárka pre obchod C. Malströmová a M. Froman predstaviteľ administratívy zodpovedný za obchod.

Hlavnou prioritou pre EÚ je doriešenie amerického zákona „Buy American“ o verejnom obstarávaní, riešenie investičných sporov a rozmer chránených zemepisných označení európskych potravín. Obe strany diskutujú aj o vzájomnom prístupe na trh so službami, posudzovaní konformity výrobkov so štandardami oboch strán. V rámci

⁵⁹KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

regulačnej oblasti sa vedú debaty o tzv. Conformity assessment bodies (CAB - orgány, ktoré vydávajú osvedčenia o tom, či tovar spĺňa regulačné štandardy cieľovej krajiny). Cieľom týchto orgánov je osvedčenie, že tovary spĺňajú americké štandardy a že výrobcovia nenarazia na problémy na americkom trhu. Jedným z bodov rokovania v rámci regulačnej oblasti sú práve tieto americké CAB, pretože nemôžu vydávať osvedčenia pre európsky trh. Ďalšími bodmi rokovania sú tarify na poľnohospodárske produkty, prístup na trh s finančnými službami a extrémne kontroverzný mechanizmus urovnávania sporov medzi investorom a štátom.

Posun o krok vpred v niektorých témach môže priniesť stretnutie 24. apríla v Hannoveri, ktorého sa zúčastní nemecká kancelárka Angela Merkelová, Froman a Malmströmová. Oficiálne 13. kolo rokovaní sa začne o deň neskôr v New Yorku. Všetky výsledky, ktoré sa na tomto rokovaní uznesú pôjdu ešte na schválenie do Európskeho parlamentu. Poslanci EP ako aj Veľká Británia a Nemecko majú rezervovaný postoj k ISDS (Investor – State Dispute Settlement- ochrana investorov prostredníctvom medzinárodnej investičnej arbitráže). Európska komisia navrhuje vytvorenie verejnej medzinárodnej súdnej inštalácie pre riešenie investičných sporov avšak americká strana tento návrh zatiaľ neakceptuje.

ZÁVER

V súčasnosti svetový obchod ovplyvňuje globalizácia a liberalizácia. EÚ a USA sa podieľajú na týchto fenoménoch, vďaka svojmu veľkému vplyvu na podobu svetového obchodu. EÚ je charakteristická svojou spoločnou obchodnou politikou, čo znamená, že členské štáty uskutočňujú svoju zahraničnú politiku prostredníctvom orgánov EÚ. V rámci EÚ funguje vlastný vnútorný trh, kde EÚ uplatňuje voľný pohyb tovarov, služieb, kapitálu a osôb. Obchodná politika USA sa líši od európskej, pretože svoje obchodné vzťahy s ostatnými krajinami tvorí obchodnými zmluvami a dohodami o voľnom obchode. EÚ a USA sú najväčšími obchodnými partnermi a ich vzájomný obchod je tvorený hlavne vyspelými produktmi a službami. TTIP predstavuje najväčšiu a najreálnejšiu snahu o prepojenie týchto dvoch ekonomík. Toto partnerstvo vytvorí nový liberalizovaný priestor vo svetovej ekonomike a jeho úspech prinesie potenciál podpory hospodárskeho rastu pre obe strany. Dohoda by mala znížiť ceny, čím ovplyvní život spotrebiteľov a zvýšením objemu výroby ovplyvní aj život výrobcov EÚ a USA. Samotná dohoda je rozpracovaná do troch hlavných častí a do 24 kapitol. V rámci prvej časti, ktorá sa volá „*Prístup na trh*“, ide odstránenie tarifných bariér obchodu, zaistenie rovnakých podmienok spoločnostiam, ktoré sa uchádzajú o verejné zákazky a vytvorenie pravidiel pre pôvod tovarov. V druhej časti nazvanej „*Regulačná spolupráca*“ ide odstránenie rozdielov obchodných regulácií, zníženie technických prekážok obchodu, zaistiť potravinovú bezpečnosť, vyriešiť špecifické bariéry v jednotlivých priemyselných odvetviach a vytvoriť spoločnú inštitúciu, ktorá bude pracovať na spoločnej regulácii. V poslednej časti „*Pravidlá*“ ide o tvorbu regulácií v konkrétnych oblastiach (udržateľný rozvoj, duševné vlastníctvo, ochrana investícií, MSP, hospodárska súťaž a pod.). V prípade jej uzatvorenia pôjde o najväčšiu bilaterálnu dohodu o zóne voľného obchodu vo svetovej ekonomike.

Cieľom diplomovej práce je teoretické vymedzenie Transatlantickej dohody o obchode a investíciách, definovanie jej obsahu, jednotlivých kôl vyjednávania a následná analýza jej dopadov na zahraničný obchod EÚ a USA.

Diplomová práce je rozpracovaná do dvoch kapitol a delí sa na teoretickú a analytickú časť. V teoretickej časti sú zahrnuté základné poznatky o zahranično-obchodnej politike a vzťahov EÚ a USA, historický vývoj ich vzťahov, vývoj regionálnej ekonomickej

integrácie, charakteristika transatlantického obchodného a investičného partnerstva, jeho história, jednotlivé kola vyjednávania a obsah.

Analytická časť diplomovej práce nadväzuje na teoretické poznatky z predchádzajúcej kapitoly a jej podkapitol. Cieľom tejto výskumnej časti diplomovej práce je analýza dopadov TTIP na EÚ a USA a konkrétne aj na Slovenskú republiku. Pri posudzovaní dopadov sme pracovali s údajmi zo štúdie „*Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)- Who benefits from a free trade deal?*“ od autorov Felbermayr a kol.. Cieľovými krajinami štúdie boli Nemecko, EÚ, USA, 21 členských štátov EÚ (aj Slovensko) a iné krajiny sveta. Pri posudzovaní dopadov na ekonomiku SR sme pracovali s údajmi zo štúdie „*Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR*“, ktorú vypracovala Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) v roku 2014.

Závery štúdie naznačujú veľké rozdiely v dopadoch TTIP na ekonomiky. Tieto rozdiely vyplývajú zo závislosti od hĺbky liberalizácie obchodných vzťahov EÚ a USA. Autori tejto štúdie uvádzajú dve možné scenáre tarifný a komplexný scenár liberalizácie. V prípade komplexnej liberalizácie sa očakáva nárast obchodnej výmeny medzi Nemeckom a USA o 93,5% v prípade obmedzeného scenára je nárast len na úrovni 1,13% až 1,65%. Závery naznačujú aj poklesy obchodnej výmeny Nemecka s UK – 4,1% a Francúzskom o -23,3 %. Tieto krajiny nahradia svoj pokles zintenzívnením obchodu s USA. Pri úplnej liberalizácii dôjde k intenzívnej obchodnej výmene medzi USA a EÚ, ale k poklesu obchodnej výmeny medzi USA a Kanadou o -9,32%, Mexikom o -16% a krajinami BRICS o -32%. V rámci HDP na vybraných 21 krajinách analýza ukazuje, že zrušenie colných bariér na rast HDP je minimálny, avšak pri úplnej liberalizácii môže priniesť až 20-násobne prírastky HDP. Prognóza rastu HDP pre Slovensko bude na úrovni 4,21% a pre USA až na úrovni 13,4%. V prípade úplnej liberalizácie môžeme očakávať z hľadiska zamestnanosti prírastok 2,04 mil. nových pracovných miest (1,06 % vytvorených v USA a zvyšok v ostatných krajinách OECD). V USA je očakávaný nárast zamestnanosti o 2,63%, pokles nezamestnanosti o 0,71% a rast reálnych miezd o 3,68%.

Transatlantická dohoda prinesie nové príležitosti a riziká, tak ako pre EÚ aj pre USA. Za hlavné príležitosti sa pokladajú najmä zlepšenie prístupu na trh a to elimináciou tarifných a netarifných bariér, lepší prístup na trh v obchode so službami a vo verejnom obstarávaní,

vznik nových pracovných príležitostí. Výrazne sa môže zlepšiť vývozný potenciál európskych malých a stredných podnikov. Harmonizácia pravidiel pre automobilový priemysel v rámci tejto dohody zvýši vývoz európskych výrobcov áut do USA. Bez potencionálnych rizík nie je ani vzájomne uznávanie bezpečnostných certifikátov. Zvýhodnené budú americké spoločnosti dovážajúce do EÚ bez toho, aby dochádzalo k recipročnému zvýhodňovaniu európskych spoločností vstupujúcich na americký trh. Možné sú aj riziká ako napríklad vyššia konkurencia v niektorých sektoroch a teda malé a stredné firmy môžu byť vytlačené veľkými koncernami. Európski spotrebitelia sa obávajú zmien v poľnohospodárskom sektore. Najväčšie obavy sú geneticky modifikované potraviny, hormónové mlieko a mäso s rastovým hormónom, chlóróm čistená hydina. Riziko sa pokladá aj v rozhodovacích súdoch, kde neexistuje možnosť odvolania sa.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

1. BALÁŽ, P. a kol. 2008. *Alternatívy vývoja európskej integrácie*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. 453 s. VEGA 1/2636/05. ISBN: 978-80-225-2657-9.
2. BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint. 2010. 546 s. ISBN: 978-80-89393-18-3.
3. CIHELKOVÁ, E. 2003. *Vnejší ekonomické vzťahy Európskej unie*. Praha : Nakladatelství C.H. BECK, 2003, 709 s. ISBN: 80-7179-804-5.
4. HOGAN, Michael J. *The Marshall Plan: America, Britain, and the Reconstruction of Western Europe, 1947–1952*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987, 465 s. ISBN: 978-0-52125-140-2.
5. KOSÍR I., PEŠOUT I. 2008. *Politiky Európskej únie – teória, história, prax a perspektíva*. Zvolen: Bratia Sabovci, 2008, 245 s. ISBN: 978-80-8083-551-4.
6. KOZÁK, K. a kol. 2009. *Zahraniční politika USA na začátku 21. století*. Praha: AMO. 2009. 307 s. ISBN: 978-80-87092-11-8.
7. LIPKOVÁ, Ľ. 2011. *Európska únia*. Bratislava: SPRINT dva, prvé vydanie, 2011. 448 s. ISBN: 9788089393336.
8. LIPKOVÁ, Ľ. A kol. 2011. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava : Sprint dva, 2011. vyd. 1. 433 s. ISBN: 978-80-89393-37-4.
9. MELIŠEK, F. 2005. *Štrukturálna politika a štrukturálne zmeny v ekonomike*. Bratislava: Ekonóm, 2005. vyd. 1. 204 s. ISBN: 80-225-1982-0.
10. MOGYOROSIOVÁ, Z. 2006. *Vnútrotrh Európskej únie*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006. 152 s. ISBN: 80-7165-549-X.
11. OBADI, S. M. a kol. 2008. *Globálna ekonomika - Nové trendy a analýzy vybraných problémov*. Bratislava: Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied, 2008. 182 s. ISBN 978-80-7144-169-4.
12. SERENČEŠ, R. - HOLÚBEK, I. 2005. *Vybrané kapitoly zo základov ekonómie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2005. 1. vyd. 124 s. ISBN : 80-8050-921-2.

13. SCHRÖDER, Hans-Jürgen. *Marshallplan und westdeutscher Wiederaufstieg: Positionen, Kontroversen*. Vyd. 1. Stuttgart: F. Steiner, 1990, 256 s. ISBN: 9783515057615.
14. ŠÍBL, D. 1998. *Európska únia – encyklopédia*. Bratislava: Spirit, 1998, 166 s. ISBN 80-8848-32-6.
15. ŠUPÍN, M. 2006. *Medzinárodný marketing a obchod*. Zvolen: TU, 2006. vyd. 3. 214 s. ISBN 80-228-1622-1.
16. TÝČ, V. 2010. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. vyd. Praha: Leges, 2010, 267 s. ISBN: 978-80-8721-260-8.

Elektronické zdroje

17. ALIANCIAPAS.SK : *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>
18. ANTAL, J. 2013. *Transatlantické ekonomické vzťahy - prichádza čas na ich oživenie?*. In *Současná Evropa*. Praha: Vysoká škola ekonomická. 2013. sv. XVIII, ISSN: 1804-1280.
19. BIERBRAUER, E. 2015. *Transatlantické vzťahy: USA a Kanada*. Evropský parlament. 11/2015. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.1.html>
20. CMARKO, T. 2015. *Rozdiel medzi indukciou a dedukciou*. [online]. [cit. 2016.03.08]. Dostupné na internete: <<http://rozdiely.sk/rozdiel-medzi-indukciou-a-dedukciou/>>
21. Constitution of the United States, Art. 1, section B. [online]. [cit. 2015.11.09]. Dostupné na internete: <http://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm>
22. Constitution of the United States, Art. 1, section B. [online]. [cit. 2015.11.09]. Dostupné na internete: <http://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm>
23. Cooper, W. 2014. EU - U.S. Economic Ties: Framework, Scope, and Magnitude. In *Congressional Research Service*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <<https://fas.org/sgp/crs/row/RL30608.pdf>>

24. Cooper, W. 2014. EU - U.S. Economic Ties: Framework, Scope, and Magnitude. In *Congressional Research Service*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <<https://fas.org/sgp/crs/row/RL30608.pdf>>
25. EUROEKONÓM.SK : *Zahranično-obchodná politika*. 2009. [online]. [cit. 2015.11.06]. Dostupné na internete: <<http://www.euroekonom.sk/ekonomika/narodne-hospodarstvo/zahranicno-obchodna-politika/>>
26. EUROPA.EU : *EU and US conclude first round of TTIP negotiations in Washington*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=941>>
27. EUROPA.EU : *EU, U.S. trade – Negotiators explore ways to help SMEs take advantage of TTIP, as fourth round of talks ends in Brussels*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1041>>
28. EUROPA.EU : *Evropská unie a Spojené státy americké zahájí jednání o transatlantickém obchodním a investičním partnerství*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-95_cs.htm>
29. EUROPA.EU : *Evropská unie a Spojené státy americké zahájí jednání o transatlantickém obchodním a investičním partnerství*. [online]. [cit. 2016.02.10]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-95_cs.htm>
30. EUROPA.EU : *Expert group to advise European Commission on EU-US trade talks*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1019>>
31. EUROPA.EU : *International aspects*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://ec.europa.eu/growth/industry/international-aspects/>>
32. EUROPA.EU : *Questions and answers (TTIP)*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/questions-and-answers/index_cs.htm>
33. EUROPA.EU : *REPORT OF THE EIGHTH ROUND OF NEGOTIATIONS FOR THE TRANSATLANTIC TRADE AND INVESTMENT PARTNERSHIP*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/february/tradoc_153175.pdf>

34. EUROPA.EU : *Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (TTIP) Na ceste k dohode o obchode medzi EÚ a USA*. 2015. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/september/tradoc_153780.pdf ISBN 978-92-79-46342-6.
35. EUROPA.EU : *Update on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) - Third Negotiation Round*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/civilsoc/meetdetails.cfm?meet=11421>
36. EUROPA.SK : *11th round of TTIP talks brought progress in most areas of the negotiations*. [online]. [cit. 2016.02.10]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1389>
37. EUROPARL.EUROPA.EU : *Fakta a čísla o Evropské unii*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.1.html
38. EUROPEAN UNION. *A period of economic growth*. [online]. [cit. 2015.11.16]. Dostupné na internete: http://europa.eu/about-eu/eu-history/1960-1969/index_en.htm
39. EUROPSKENOVINY.SK : *Najväčšia obchodná zmluva súčasnosti! Čo prinesie dohoda EÚ a USA?* [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://europskenoviny.sk/2014/02/10/najvacsia-obchodna-zmluva-sucasnosti/>
40. EUROPSKENOVINY.SK : *Najväčšia obchodná zmluva súčasnosti! Čo prinesie dohoda EÚ a USA?* [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <http://europskenoviny.sk/2014/02/10/najvacsia-obchodna-zmluva-sucasnosti/>
41. EUROSKOP.CZ : *Analýza obchodných vzťahů EU a USA*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <https://www.euroskop.cz/9047/23508/clanek/analyza-obchodnich-vztahu-eu-a-usa/>
42. EUROSKOP.CZ : *Spojené štáty*. [online]. [cit. 2015.11.10]. Dostupné na internete: <https://www.euroskop.cz/9131/sekce/spojene-staty/>
43. EUROSKOP.CZ : *TTIP: Budoucnost vztahů EU a USA?*. [online]. [cit. 2015.11.16]. Dostupné na internete: <https://www.euroskop.cz/46/22106/clanek/ttip-budoucnost-vztahu-eu-a-usa/>

44. EUROPA.EU : *TTIP: Challenges and Opportunities for the Internal Market and Consumer Protection in the Area of Motor Vehicles*. 2015. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542234/IPOL_STU\(2015\)542234_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542234/IPOL_STU(2015)542234_EN.pdf)>
45. FELBERMAYR, Gabriel, Benedikt HEID a Sybille LEHWALD. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP): Who benefits from a free trade deal?. In: *Bartlesmann stiftung*. Global economic dynamics, 17.6.2013 [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>>
46. FIPRA.SK : Prehľad najdôležitejších bilaterálnych obchodných dohôd EÚ. In: *Podnikateľská aliancia Slovenska*. [online]. [cit. 2016.02.10]. Dostupné na internete: <http://www.fipra.sk/newsletter/2013/3/prehľad_najdolezitejsich_bilateralnych_obchodnych_dohod_eu.pdf>
47. Francois, J. 2013. *Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment*. London: Centre for Economic Policy Research. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf>
48. Historical Economic and Financial Data. *Financial Forecast Center* [online]. [cit. 2015.11.10]. Dostupné na internete: <<http://www.forecasts.org/data/data/GDP.htm>>
49. ISTP.SK : *EÚ a USA ukončili siedme kolo rokovaní o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<https://www.istp.sk/clanok/6733/EU-a-USA-ukoncili-siedme-kolo-rokovani-o-Transatlantickom-obchodnom-a-investicnom-partnerstve>>
50. KIČINA, R., KLÁTIK, P., TUNEGA, M., Podnikateľská aliancia Slovenska. 2014. *Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia*. [online]. [cit. 2016.03.10]. Dostupné na internete: <<http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2014/06/TTIP-studia-PAS-20140617.pdf>>

51. KRIST, B. 2015. Will Congress Give Obama Authority to Negotiate Trade Agreements? In *America's trade policy*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://americatradepolicy.com/will-congress-give-obama-authority-to-negotiate-trade-agreements/#.Vsgzsn3hDDf>>
52. Ľudmila Lipková. 2013. Budúcnosť obchodných vzťahov medzi Európskou úniou a USA. In *Medzinárodné vzťahy*. 4/2013. ročník XI. [online]. [cit. 2015.11.10]. Dostupné na internete: <http://fmv.euba.sk/files/MV_2013_4_034-047_Lipkova_D.pdf> ISSN 1339-2751.
53. MHSR. *Informácia o stave rokovaní o dohode o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <www.economy.gov.sk/ttip---material-pre-radu-vlady-na.../146301s>
54. MHSR. *Informácia o stave rokovaní o dohode o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými (Transatlantic Trade and Investment Partnership - TTIP)* [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <www.economy.gov.sk/11271-menu/144664s>
55. MHSR. *Dohoda medzi EÚ a USA o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve – TTIP*. 2016. [online]. [cit. 2016.03.25]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/11272-menu/144665s>>
56. MHSR. *REPORT OF THE NINTH ROUND OF NEGOTIATIONS FOR THE TRANSATLANTIC TRADE AND INVESTMENT PARTNERSHIP*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/11272-menu/144665s>>
57. MHSR.SK : *Ciele spoločnej obchodnej politiky*. [online]. [cit. 2015.11.09]. Dostupné na internete: <<http://www.mhsr.sk/ciele-6588/128273s>>
58. MZV.SK : *Informácia o stave rokovaní o dohode o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými*. 2015. [online]. [cit. 2016.03.31]. Dostupné na internete: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/11855/TTIP+do+RVPEI.pdf/fb9e30aa-8a7f-425a-a74c-2bbf1498f24>>
59. Mix, D. 2015. The United States and Europe: Current Issues. In *Congressional Research Service*. [online]. [cit. 2016.02.05]. Dostupné na internete: <<http://fas.org/sgp/crs/row/RS22163.pdf>>

60. PAJONK, P. 2012. *Vplyv spoločnej obchodnej politiky Európskej únie na zahraničný obchod Slovenskej republiky*. In *Merkúr 2012*. Bratislava: EKONÓM, 2012, 643 s. [online]. [cit. 2015.11.06]. Dostupné na internete: <http://of.euba.sk/merkur_2012_cd/prispevky/ZZborn%C3%ADk%20KONIEC.pdf> ISBN: 978-80-225-3453-6.
61. PAJONK, P. 2012. *Vplyv spoločnej obchodnej politiky Európskej únie na zahraničný obchod Slovenskej republiky*. In *Merkúr 2012*. Bratislava: EKONÓM, 2012, 645 s. [online]. [cit. 2015.11.09]. Dostupné na internete: <http://of.euba.sk/merkur_2012_cd/prispevky/ZZborn%C3%ADk%20KONIEC.pdf> ISBN: 978-80-225-3453-6
62. PHILSTAR.COM : *US, EU wrap up fifth round of trade talks without breakthroughs*. [online]. [cit. 2016.02.08]. Dostupné na internete: <<http://www.philstar.com/world/2014/05/24/1327007/us-eu-wrap-fifth-round-trade-talks-without-breakthroughs>>
63. RISTVEJ, J. 2010. *Vedecké metódy*. [online]. [cit. 2016.03.08]. Dostupné na internete: <<http://trilobit.fai.utb.cz/vedecke-metody>>
64. UNIBA.SK : *Komparácia*. [online]. [cit. 2016.03.08]. Dostupné na internete: <<http://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fvk/komparacia.html>>
65. US EU MISSION. *Transatlantic Declaration of 1990*. [online]. [cit. 2015.11.16]. Dostupné na internete: <http://useu.usmission.gov/1990transatlantic_declaration.html>
66. VIESTOVÁ, K. 2004. *Teória obchodu*. Bratislava : EKONÓM, 2004. 237 s. ISBN 80-225-1913-8.